

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัยโดยแยกตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการอ่าน
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอ่าน
3. เอกสารเกี่ยวกับการอ่านวรรณคดี
4. กลยุทธ์ในการอ่านวรรณคดี
5. เอกสารเกี่ยวกับจริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การอ่าน

ความหมายของการอ่าน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2517) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ในหนังสือการใช้ภาษาว่า "การอ่านคือ การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิดและนำความคิดไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายแทนคำพูด และคำพูดก็เป็นแต่เพียงเสียงที่ใช้แทนของจริงอีกทีหนึ่ง เพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำ" สอดคล้องกับ แม้นมาส ซวลิต (2534) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านว่า "การอ่านคือการใช้ศักยภาพของสมองเพื่อรับรู้ แปลความหมายและเข้าใจปรากฏการณ์ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราว ประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และจินตนาการ ตลอดจนสาระอื่นๆซึ่งมีผู้แสดงออกโดยสัญลักษณ์ที่เป็นลายลักษณ์ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อสาร การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่ต้องเรียนเช่นเดียวกับทักษะพื้นฐานอื่นๆ การเรียนรู้เท่านั้นไม่เพียงพอ ต้องฝึกฝนหรือพัฒนาในระดับความสามารถให้เพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ให้สามารถอ่านเนื้อหาที่ยากและซับซ้อนให้เข้าใจจนนำมาใช้การได้ ให้เกิดมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักวิเคราะห์เลือกสิ่งที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ"

ส่วน Nuttal (1982) ได้ให้ความหมายของการอ่านที่ใกล้เคียงกันอีกว่าหมายถึง ความสามารถของผู้อ่านที่จะดึงเอาความหมายหรือใจความสำคัญของบทอ่านออกมาให้ได้ใกล้เคียงกับเจตนารมณ์ของผู้เขียนให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หรืออีกนัยหนึ่ง การอ่านคือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดและความสามารถเพื่อทำความเข้าใจในสารที่สื่อในรูปของการเขียน กล่าวคือ ผู้อ่านกับผู้เขียนสามารถสื่อความหมายซึ่งกันและกันได้โดยใช้ข้อความเป็นสื่อ ดังนั้นผู้อ่านจะต้องใช้ความสามารถที่จะเข้าใจและตีความสิ่งที่ผู้เขียนเขียนและสื่อความหมายได้ถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้เขียนที่แสดงออกมาทางข้อความนั้นมากกว่าการอ่านตัวภาษานั้นๆ (Johnson and Morrow, 1981)

นอกจากนี้ ประเทิน มหาจันทร์ (2530, หน้า 154) ได้ให้ความหมายของการอ่านโดยเน้นให้เห็นว่าผู้อ่านจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของแนวคิดต่างๆที่อยู่ในเรื่องที่อ่านก่อน โดยให้ความเห็นว่า การอ่านหมายถึง การแปลแนวคิดจากตัวอักษรที่อ่านโดยที่ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจความสัมพันธ์ของแนวคิดต่างๆที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรได้อย่างถูกต้อง โดยที่ลักษณะการเขียนของผู้เขียนมีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจความสัมพันธ์ของแนวคิดนั้นๆได้ ซึ่งในเรื่องราวบางเรื่องจะมีความสัมพันธ์ของเหตุและผล ความสัมพันธ์ในด้านการเปรียบเทียบเป็นต้น ถ้าหากผู้อ่านมีความเข้าใจความสัมพันธ์ต่างๆเหล่านี้แล้วจะสามารถทำความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่านได้

กล่าวโดยสรุปคือ การอ่านหมายถึง การที่ผู้อ่านใช้ความสามารถในการแปลหรือดึงเอาความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมา และทำความเข้าใจ โดยพยายามตีความสิ่งที่ผู้เขียนเขียนและสื่อความหมายได้ถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งรูปแบบการเขียนของผู้เขียนมีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจได้ง่ายหรือยาก

ความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่านมีความสำคัญต่อการอ่านเป็นอย่างยิ่ง ดังที่มีผู้ให้ความหมายของความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

Widdowson (1979, หน้า 174) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านคือ การมีปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน ซึ่งใช้ความรู้ประสบการณ์เดิมในการพิจารณาเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะมีการตีความ มีส่วนร่วมและสามารถสื่อสารกับสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้ได้ ข้อความที่อ่านก็คือปฏิกิริยาโต้ตอบกันระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดย Anderson (1985) ได้ขยายความของความเข้าใจใน

การอ่านออกไปอีกคือ ความสามารถในการค้นหาความหมายในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับตัวอักษร หรือระดับคำไปจนกระทั่งถึงระดับโครงสร้างไวยากรณ์และระดับความหมาย โดยอาศัยกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและโครงสร้างของเรื่องกับความรู้เดิมของผู้อ่าน ซึ่งเป็นกระบวนการ ที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถสร้างสมมุติฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน นั่นคือ ผู้อ่านที่ดีจะต้องสามารถทำนาย เรื่อง (Predict) และอ้างอิง (Refer) ข้อมูลจากการอ่านได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Morris and Steward-Dore (1984) ที่สรุปว่าความเข้าใจในการอ่าน หมายถึง ผู้อ่านได้ความหมายของ ตัวหนังสือที่อ่าน การที่ผู้อ่านจะได้ความหมายนั้น ผู้อ่านจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์เดิมและ ความสามารถทางภาษา แล้วใช้ความรู้ความสามารถนั้นมาทำนายเนื้อหาที่อ่าน ยิ่งผู้อ่านสามารถ ทำนายได้มากเท่าไรก็ยิ่งจะสามารถเข้าใจเนื้อหาที่อ่านได้มากเท่านั้น

นอกจากนี้ Smith (1988) ได้กล่าวเสริมอีกว่า ความเข้าใจในการอ่านยังหมายถึง การเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนใส่ไว้ในตัวอักษรได้ตรงตามที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Shepherd (1973) ที่สรุปว่า ความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถของผู้อ่านที่จะใช้ความคิด ติดตามข้อความที่ผู้เขียนเขียนไว้ โดยผู้อ่านจะต้องเข้าใจภาษาของผู้เขียน และตีความให้ตรงกับ ความต้องการของผู้เขียน

ในด้านนักการศึกษาของไทยได้ให้ความหมายของความเข้าใจในการอ่านไว้ในแนวทางที่ ใกล้เคียงกันดังต่อไปนี้

สมุทรา เชนเชาวนิช (2530, หน้า92) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านคือ ความสามารถที่จะ อนุมานข้อสนเทศ หรือความหมายอันพึงประสงค์จากสิ่งที่อ่านอย่างมีประสิทธิภาพ ความเข้าใจใน การอ่านสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่างๆของแต่ละคน ถ้าผู้อ่านอ่านข้อความแล้วไม่เข้าใจ การอ่านที่ แท้จริงยังไม่เกิดขึ้น ถ้าการอ่านนั้นเป็นเพียงแต่เห็นตัวหนังสือปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษเท่านั้น การอ่านนั้นก็จะมีประโยชน์ และเป็นการเสียเวลาจากการอ่านด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532, หน้า84) ที่กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านคือ การที่ผู้เรียนสามารถจับใจ ความในเรื่องที่อ่านโดยไม่จำเป็นต้องรู้ความหมายของคำทุกคำ ผู้เรียนจะต้องใช้ประสบการณ์ ความรู้ต่างๆและการเดาความหมายจากบริบท (Context) มาช่วยเพื่อความเข้าใจในเนื้อเรื่อง และ รู้จักการทำนายความ (Prediction) ที่จะปรากฏได้ล่วงหน้าอย่างมีแนวทาง

ดังนั้นจึงพอที่จะสรุปได้ว่า ความเข้าใจในการอ่านคือ การที่ผู้อ่านสามารถจับใจความ สำคัญของเรื่องที่อ่านได้ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเชื่อมโยงความสัมพันธ์จาก ข้อมูลพื้นฐานของตนเองไปยังเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล

ระดับความเข้าใจในการอ่าน

การอ่านเพื่อความเข้าใจนั้นแบ่งได้เป็นหลายระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้อ่าน และรูปแบบของงานเขียนนั้นๆ ด้วยว่ามีความซับซ้อนมากน้อยเพียงใด นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

Smith (1963, หน้า 262) และ Lapp and Flood (1986, หน้า 136) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ 3 ระดับคือ

1. ระดับความเข้าใจความหมายตามตัวอักษร (Literal Comprehension) ซึ่งเป็นระดับความเข้าใจขั้นพื้นฐาน หมายถึง การที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้โดยตรง เป็นการแปลความตามตัวอักษรที่ปรากฏ
2. ระดับความเข้าใจขั้นตีความ (Interpretation) คือการที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายของข้อความที่อ่านได้ลึกซึ้งกว่าระดับแรก เป็นการตีความสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวไว้ อย่างชัดเจนหรือไม่ได้กล่าวไว้โดยตรงแต่เป็นความหมายแฝงที่อยู่ในเนื้อความ
3. ระดับความเข้าใจในระดับวิจารณ์ (Critical Reading) คือการที่ผู้อ่านต้องอาศัยความเข้าใจในสองระดับแรกเป็นพื้นฐานก่อน เนื่องจากเป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความคิดเพื่อวิเคราะห์ ตัดสิน และประเมินสิ่งที่อ่าน

ส่วน Dechant (1982, หน้า 313-314) ได้แบ่งความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 6 ระดับโดยได้เพิ่มเติมออกมาอีก 3 ระดับคือ เพิ่มระดับการเรียบเรียงลำดับข้อความ ระดับความซาบซึ้ง และระดับความเข้าใจแบบบูรณาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. ระดับความเข้าใจตามตัวอักษร (Literal Comprehension) คือ ผู้อ่านสามารถจดจำและอธิบายเรื่องต่างๆ ในข้อมูลที่อ่านได้อย่างชัดเจน
2. ระดับการเรียบเรียงลำดับข้อความ (Re- organization) คือผู้อ่านวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อความที่อ่านไว้เป็นลำดับอย่างถูกต้อง
3. ระดับสรุปความจากการอ้างอิง (Inference) คือ ผู้อ่านสรุปเรื่องที่อ่านโดยอาศัยประสบการณ์เดิม และตามเนื้อหาที่ปรากฏ ซึ่งอาจสรุปความสอดคล้องกับผู้เขียน (Convergent Inference) หรือสรุปความที่หลากหลาย (Divergent Inference) ที่ต้องอาศัยมโนภาพและความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล เช่น ให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่พบได้ในเนื้อความที่อ่าน เป็นต้น
4. ระดับประเมินผลหรือระดับวิพากษ์วิจารณ์ (Evaluation or Critical Reading) คือ ผู้อ่านต้องประเมินหรือวิจารณ์เรื่องที่อ่านได้โดยอาศัยเนื้อเรื่องที่อ่านเป็นตัวเสริม

5. ระดับความซาบซึ้ง (Appreciation) คือ ผู้อ่านสามารถบอกรูปแบบการเขียนที่ผู้เขียนใช้ในการกระตุ้นให้ผู้อ่านมีปฏิกิริยาโต้ตอบ มีอารมณ์ร่วมในเนื้อเรื่องนั้นๆ สามารถบรรยายลักษณะตัวละคร เนื้อเรื่อง และสร้างจินตนาการของตนเองได้

6. ระดับความเข้าใจแบบบูรณาการ (Integrative Comprehension) คือ ผู้อ่านสามารถจดจำข้อมูลเพื่อนำไปประยุกต์กับประสบการณ์เดิมของตน เพื่อประโยชน์ในการอ่านทั่วๆ ไป เช่น การอ่านกราฟ แผนที่ และการใช้พจนานุกรม เป็นต้น

ส่วน Burmeister (1974, หน้า 147-148) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้แตกต่างออกไปอีก โดยแบ่งเป็น 7 ระดับดังนี้คือ

1. ระดับความจำ (Memory) เป็นระดับที่ผู้อ่านสามารถจำในสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้ได้ เช่น จำได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง วันที่ คำจำกัดความ ใจความสำคัญของเรื่อง คำสั่ง และลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่อง เป็นต้น

2. ระดับการแปลความหมาย (Translation) เป็นระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านนำข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านไปแปลเป็นรูปอื่น เช่น การแปลจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง การให้คำจำกัดความ การนำใจความไปแปลเป็นรูปแผนภูมิ เป็นต้น

3. ระดับการตีความ (Interpretation) เป็นระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนมิได้เขียนไว้โดยตรง เช่น หาเหตุเมื่อกำหนดผลมาให้ หรือให้เหตุมาแล้วสามารถหาผลได้ การคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การจับใจความสำคัญของเรื่อง เป็นต้น

4. ระดับการประยุกต์ใช้ (Application) เป็นระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจในหลักการและนำไปประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ

5. ระดับการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นระดับความเข้าใจที่ผู้อ่านสามารถแยกแยะส่วนย่อยที่ประกอบเข้าเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การวิเคราะห์การโฆษณา การวิเคราะห์คำประพันธ์ การเข้าถึงความไม่สมเหตุสมผลของเรื่องที่เขียน ตลอดจนการลงความเห็นในเรื่องที่อ่านได้

6. ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นการนำเอาความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านมารวบรวมและจัดเรียงใหม่

7. ระดับการประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการกำหนดเกณฑ์และตัดสินเรื่องที่อ่าน โดยอาศัยเกณฑ์จากประสบการณ์ของตนเอง

กล่าวโดยสรุประดับความเข้าใจในการอ่านก็คือ การแบ่งความเข้าใจออกเป็นระดับๆ

ตั้งแต่ระดับที่ง่ายที่สุด คือเข้าใจความหมายของข้อความที่ปรากฏเป็นตัวหนังสือออกมา ไปจนถึงระดับที่ต้องใช้ความสามารถตีความ แปลความหมายที่อาจแฝงอยู่ภายใต้ตัวอักษรที่ปรากฏอยู่นั้น อีกชั้นหนึ่ง ขึ้นอยู่กับรูปแบบการเขียนของผู้เขียนนั้นๆว่าจะมีความซับซ้อนมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้อ่านสามารถมีโอกาสที่จะพัฒนาระดับความเข้าใจในการอ่านนี้ให้ก้าวไปถึงขั้นที่สูงที่สุดได้ หากมีการฝึกฝนและหมั่นอ่านอยู่เสมอ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

ทฤษฎีจิตวิทยาภาษาศาสตร์ (Psycholinguistics theory)

เป็นทฤษฎีที่ศึกษาเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการคิดกับการใช้ภาษา มีพื้นฐานมาจากจิตวิทยาการเรียนรู้ (Cognitive psychology) และภาษาศาสตร์ (Linguistics) โดยการอ่านถูกจัดเป็นทักษะในการประมวลผลข้อมูล โดยผู้อ่านจะมีบทบาทในการจัดทำสิ่งต่างๆในกระบวนการ เช่น การวางแผน ตัดสินใจ และนำทักษะกลวิธีต่างๆ มาใช้ในการอ่าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ผู้อ่านจะมีการพิจารณาข้อมูลที่ปรากฏในบทอ่าน เพื่อนำมาช่วยในการตัดสินใจ ภาษาและความคิดของมนุษย์จะมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะที่ผู้อ่านจะนำเอาพื้นฐานประสบการณ์เดิมในเชิงภาษาศาสตร์ และประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทีอ่านมาใช้ เพื่อคาดการณ์และตรวจสอบสิ่งที่คาดการณ์นั้นว่าตรงกับเนื้อความรู้ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อหรือไม่

ทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม (Schema Theory)

เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของความรู้เดิมโดยอิงทฤษฎีจิตวิทยาภาษาศาสตร์ Bartlett (1932) อธิบายว่า "Schema" หมายถึง โครงสร้างความคิดในสมอง ซึ่งมีการจัดกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ เรียงตามลำดับขั้นตามคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน ข้อมูลเหล่านี้จะมีประโยชน์ในการคาดคะเนตีความข้อมูลใหม่ ปรับข้อมูลใหม่ให้เข้ากับข้อมูลเดิมเพื่อเก็บข้อมูลไว้ใช้ต่อไป การที่สามารถนำเอาพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่ออกมาช่วยในการคาดคะเนและตีความข้อมูลใหม่ได้ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญต่อพื้นฐานความรู้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้

โครงสร้างความรู้เดิมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. โครงสร้างความรู้เชิงรูปแบบ (Formal schemata) คือความรู้เกี่ยวกับลักษณะลีลาการเขียนแบบต่างๆ เช่น การเขียนเชิงบรรยาย นิทาน นิยายเชิงวิทยาศาสตร์ ลักษณะการเขียนเหล่านี้จะมีรูปแบบเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป ผู้อ่านที่มีความรู้และมีความรู้สึกไวต่อลักษณะโครงสร้างงานเขียนแบบต่างๆ จะสามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจ และจดจำเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี

2. โครงสร้างความรู้เดิมเชิงเนื้อหา (Content schemata) คือความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาก่อน เช่น อารมณ์ การแพทย์ เกษตร ผู้อ่านที่มีโครงสร้างความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน จะสามารถเข้าใจเรื่องได้เร็วกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ความรู้มาก่อน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ถ้าผู้อ่านมีความรู้เดิมทั้งสองแบบก็จะช่วยให้เข้าใจเรื่องที่อ่านนั้นได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ Carrell (1983) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยโครงสร้างความรู้เดิมทั้งสองชนิด เพราะการมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องมาก่อนจะช่วยในการเดาหรือคาดการณ์เกี่ยวกับเรื่องได้ดี และถ้ามีความรู้เดิมเกี่ยวกับโครงสร้างรูปแบบการเขียนแล้วก็ยิ่งช่วยให้เข้าใจการจัดระเบียบของเรื่องและเข้าใจเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

จากความสำคัญของทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิมที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่านเรื่องได้เป็นอย่างดีนั้น ได้มีนักการศึกษาและผู้วิจัยหลายท่านได้นำเอาความรู้จากทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิมนีมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและศึกษาวิจัยในหัวข้อต่างๆ เช่น งานวิจัยที่ศึกษากลวิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านโดยการโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับข้อมูลที่อ่านโดยอิงทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิมนี คือ กลยุทธ์ผังความสัมพันธ์ของความหมาย (Semantic Mapping) โดยได้มีผู้สนใจทำวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์นี้เพื่อนำไปพัฒนาทักษะอ่านมากพอสมควร และได้ปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ การสร้างผังความสัมพันธ์ของความหมายประกอบกิจกรรมการอ่านจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านดีขึ้น และสามารถจับใจความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในเรื่องที่อ่านได้ และนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยทำผังความสัมพันธ์ของความหมายมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้เรียนการทำผังความสัมพันธ์ของความหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังผลการวิจัยของ นพดล ปู่ประเสริฐ (2534) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพานทอง จังหวัดชลบุรี ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Reutzel (1985) ที่ได้ทำการทดลองสอนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนเกรด 5 ที่เรียนโดยการอภิปรายและตอบคำถามกับการทำผังความสัมพันธ์ของความหมาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการทำผังความสัมพันธ์ของความหมายมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านที่สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีเน้นการอภิปรายและตอบคำถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอ่านวรรณคดี

ความหมายของวรรณคดี

กระแสร มาลาภรณ์ (2516) กล่าวถึงความหมายของวรรณคดีไว้พอที่จะสรุปได้ว่า คำว่า literature นั้นมาจากคำภาษาลาตินว่า littera อันหมายถึง ตัวขีดเขียนตัวหนึ่งในอักษรของชาติหนึ่ง โดยนัยนี้ขยายความออกไปได้ว่า หนังสือทุกประเภท จนชั้นใบเสร็จรับเงิน อาจเรียกเป็น literature ย่อมได้ จึงแยกออกจากกันเสียว่าวรรณคดีนั้นมี 2 อย่างคือ

1. วรรณคดีตามข้อเท็จจริง คือข้อเขียนเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ตำราเรียนต่างๆอยู่ในประเภทนี้ จุดประสงค์ของวรรณคดีชนิดนี้คือมุ่งให้ความรู้ วรรณคดีชนิดนี้ในบางครั้งมีผู้เรียกว่า วรรณคดีทั่วไป
2. วรรณคดีสะเทือนใจ คือ การแสดงออกทางอารมณ์และจินตนาการอย่างดีเลิศจนผู้อ่านต้องสะเทือนใจไปกับการแสดงออก คือข้อเขียนหรือวาทะ จุดประสงค์ของวรรณคดีชนิดนี้คือมุ่งให้ความเพลิดเพลิน

ส่วนหม่อมหลวงต๋อย ชุมสาย (2524) ได้ให้ความหมายของวรรณคดีโดยเริ่มจากรากศัพท์ที่มาจากภาษาลาตินโดยกล่าวว่า คำว่า literature พัฒนามาจากคำ literatura ในภาษาลาติน ซึ่งหมายถึง การเล่าเรียน ศึกษาไวยากรณ์ และการเขียนบทประพันธ์ ต่อมาคงจะได้มีการพิจารณาความหมายและรากศัพท์ของคำ literature ทบทวนกันอีก ความหมายของคำ literature จึงกลับกว้างขวางขึ้นอีกอย่างมากดังนี้ คือ หมายถึง บทประพันธ์ที่เสนอปรากฏการณ์ที่ผู้ประพันธ์ตีความจากปฏิกิริยาวิภาพ (Affective Response) ของตนเมื่อประสบปรากฏการณ์นั้นๆ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของอารมณ์ literature ตามความหมายนี้จึงเรียกว่า belle – letters (อักษรอันงดงาม) ตามศัพท์เก่า ซึ่งในปัจจุบันเรียกได้ว่าเป็น literature of art เช่น รัสนิยาย นวนิยาย บทละคร บทกวี เป็นต้น

ส่วน สิทธา พิณีจิวอดล และ นิตยา กาญจนวรรณ (2520) ได้ให้ความหมายของวรรณคดีตามรากศัพท์ที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตว่า คำว่าวรรณคดีจากความหมายตามรูปศัพท์หมายความว่า “แนวทางของหนังสือ” ทั้งนี้เพราะ “วรรณคดี” เป็นคำสมาส ประกอบด้วย คำ “วรรณ” จากรากศัพท์ สันสกฤต แปลว่า หนังสือ และคำว่า “คดี” จากรากศัพท์บาลี แปลว่าการดำเนิน การไป ความเป็นไป แบบอย่าง ทาง ลักษณะ ความหมายตามที่ใช้กันในสังคมไทย หมายความว่า หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี และมีความหมายตามที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า literature

นอกจากนี้ทั้ง พงษ์จันทร์ คล้ายสุวรรณ (2528) พระยาอนุমানราชธน (2514) และ

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2511) ได้กล่าวถึงความหมายของวรรณคดีไว้ในแนวทางเดียวกันว่าหมายถึงการแสดงความคิดออกมาโดยเขียนไว้เป็นหนังสือ ข้อเขียน หรือ บทประพันธ์ มีรูปและเนื้อหาเหมาะสมกัน รูปคือแบบของคำประพันธ์ เนื้อหาคือเนื้อเรื่อง ลักษณะนิสัย ตัวละครในเรื่องต้องสอดคล้องกัน และมีการใช้ภาษาที่เลือกเฟ้นอย่างประณีตงดงามทั้งเสียงและความหมาย มีคุณค่าทางอารมณ์และสติปัญญา

ส่วนผู้ที่ให้ความหมายของวรรณคดีตามหลักวิชาก็คือ เจือ สดเวทิน (2508) ที่กล่าวว่าวรรณคดีตามหลักวิชาเป็นวิชาการแขนงหนึ่งซึ่งมีเทคนิคหรือวิธีการเป็นพิเศษ มุ่งที่ความไพเราะในกระบวนรสต่างๆมีลักษณะครบเกณฑ์แห่งศิลปะการประพันธ์ จุดหมายสำคัญอยู่ที่การให้เกิดอารมณ์ ต้องการให้กระทบกระเทือนใจผู้อ่าน ผู้ฟัง เพื่อให้เป็นเชื้อแห่งความคิดเห็นและมีความชัดเจนต่อโลกและชีวิต ส่วนใหญ่เมื่ออ่านแล้วย่อมเกิดความปิติและเพลิดเพลิน

นอกจากนี้ยังได้มีผู้ให้ความหมายของวรรณคดีแบบเน้นถึงความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับชีวิตมนุษย์ดังเช่น เจตนา นาควัชระ (2521) เห็นว่า เนื้อหาของวรรณคดีคือชีวิตมนุษย์ แต่เป็นชีวิตมนุษย์ที่กวีได้ถลำกรอกลงแล้วและสร้างขึ้นมาเป็นอีกโลกหนึ่ง คือโลกของศิลปะ ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับชีวิตเป็นความสัมพันธ์ที่เสริมสร้างปัญญาและควรได้รับการส่งเสริมแต่เราจะต้องไม่หลงคิดเลยเถิดไปว่า วรรณคดีคือชีวิต และ สุวรรณนา เกรียงไกรเพชร (2515) เห็นว่าวรรณคดีเป็นสิ่งสอนให้เกิดความรู้สึกถึงความงามความประณีตบรรจงในชีวิต วรรณคดีแสดงความเป็นไปแห่งชีวิตในจินตนาการของผู้แต่ง โดยที่ชีวิตในวรรณคดีนั้นอาจไม่มีปรากฏในชีวิตจริงแต่ก็เทียบเคียงกับชีวิตจริงเพราะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆที่ประกอบกันขึ้นเป็นวรรณคดีนั้นประกอบเหตุผล ไม่ใช่เป็นไปโดยบังเอิญ แม้ว่าในบางครั้งวรรณคดีอาจมองดูเป็นเรื่องเพ้อฝันแต่ก็มีพื้นฐานมาจากความจริงและอาจจะกลายเป็นความจริงขึ้นมาก็ได้

และอีกท่านหนึ่งที่เห็นว่าวรรณคดีเป็นเครื่องมือช่วยในการดำเนินชีวิตมนุษย์ คือ Arnold Bennett (อ้างใน พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ, 2528) โดยกล่าวว่า " ผู้สร้างวรรณคดีคือ ผู้ที่ได้แลเห็นและรู้สึกในความน่าสนใจแห่งสากลพิภพนี้ และผู้สร้างที่ยิ่งใหญ่นั้นก็คือ ผู้ที่ได้เห็นสิ่งเหล่านั้นอย่างกว้างใหญ่ไพศาลและมีความรู้สึกอันซาบซึ้งเข้มข้นอย่างที่สุด การที่จะเรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของวรรณคดีก็คือ การเข้าใจโลกนั่นเอง วรรณคดีคือ เครื่องช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างแรกและอย่างสุดท้าย ดังนั้น ความพยายามที่จะเข้าใจวรรณคดี คือ ความพยายามที่จะเรียนรู้ให้รู้ว่าจะพึงใช้เครื่องมือชนิดนี้ให้เป็นคุณค่าแก่ชีวิตอย่างดีที่สุดได้อย่างไร"

ส่วนทางด้านความหมายของวรรณคดีตามหนังสือสารานุกรมอ้างอิงได้อธิบายความหมายของวรรณคดีไว้ดังนี้ เริ่มจาก The New Book of Knowledge (1993, หน้า 258) อธิบายความหมายของวรรณคดีว่าเป็น การบันทึกสิ่งที่ผู้คนคิดและรู้สึกตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวให้ชัดเจนก็คือ วรรณคดีเป็นงานเขียนชั้นดีที่ช่วยให้เราเข้าใจความเหมือนกันของมนุษย์ไม่ว่าจะเวลาใดหรือสถานที่ใดก็ตาม ซึ่ง Fowler (1965) ได้ให้คำจำกัดความของวรรณคดีไว้ใกล้เคียงกันมากกว่า คือ การบันทึกความพยายามของผู้เขียนที่จะแสดงและสื่อสารความคิดเกี่ยวกับความหวัง ความฝัน อุดมการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ และความสัมพันธ์กับสังคมของมนุษย์

ส่วน Encyclopedia Americana (1992, หน้า 559) ระบุว่า วรรณคดีเป็นเครื่องมือที่สร้างสรรค์และเป็นสากลที่สุดในการสื่อความหมาย ความรู้สึก และความฉลาดของมนุษยชาติ เช่นเดียวกับดนตรีและศิลปะ วรรณคดีมีลักษณะที่ต้องใช้จินตนาการ การแสดงออกที่มีความหมาย มีรูปแบบและเทคนิคในการนำเสนอ สามารถที่จะให้คำแนะนำ ให้ความเพลิดเพลิน แสดงถึงความสนุกสนานหรือความเจ็บปวด สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในศาสนา การเสียดสีเพื่อชาติเฉกเช่นวีรบุรุษ ทั้งในด้านการเมือง สังคมหรือสุนทรียศาสตร์

สรุปได้ว่า วรรณคดีเป็นคำในปัจจุบันนี้ที่เราใช้เทียบกับคำว่า literature ในภาษาอังกฤษ หมายถึง บทประพันธ์ทุกชนิดที่ผู้แต่งเขียนขึ้นอย่างมีศิลปะ แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้แต่ง ทำให้ผู้อ่านมีมโนภาพไปตามจินตนาการของผู้แต่ง ก่อให้เกิดความประทับใจ สนุก เพลิดเพลินหรือเกิดอารมณ์สะเทือนใจก็ได้

ประเภทของวรรณคดี

The New Book of Knowledge (1993, หน้า 258) ได้แบ่งประเภทของวรรณคดีออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ Fiction และ Nonfiction

1. คำว่า Fiction มาจากภาษาละตินคือ fingere ซึ่งมีความหมายว่า "สร้างขึ้น" คือ สิ่งที่ผู้เขียนได้จินตนาการขึ้นมาหรือคิดขึ้นมาเอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อความรู้สึกและจินตนาการของเรา โดยบรรยายถึงอารมณ์สนุกสนาน โศกเศร้า หรือเล่าเรื่องน่าตื่นเต้น และชักชวนให้เรามีอารมณ์ร่วมไปกับความรู้สึกตามตัวละครนั้นๆ มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง จะอยู่ในรูปของบทละคร กลอน นวนิยายหรือเรื่องสั้นก็ได้

2. Nonfiction คืองานเขียนชนิดหนึ่งที่ทำให้เราได้เรียนรู้ความจริงเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์ และจะจัดว่าอยู่ในประเภทวรรณคดีได้ต่อเมื่อความคิดที่ต้องการจะสื่อออกมานั้นถ่ายทอดออกมาทางภาษาที่สวยงามและให้ความเพลิดเพลินได้ด้วย เช่น งานที่เกี่ยวกับ ศาสนา

ปรัชญา ประวัติบุคคล บันทึก และความเรียง โดยทั่วไปแล้ว เราจะถือว่า งานเขียนประเภท Fiction จัดอยู่ในประเภทของวรรณคดีด้วยเหมือนกัน

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะรายละเอียดของวรรณคดีสำหรับเด็กซึ่งจัดอยู่ในประเภทของ fiction เท่านั้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วรรณคดีสำหรับเด็ก

วรรณคดีสำหรับเด็กหมายถึง หนังสือสำหรับเด็กประเภทให้ความบันเทิง อาจเป็นนิยาย นิทาน วรรณคดีประเภทต่างๆที่เหมาะสมกับเด็ก หรืออาจเป็นเรื่องจริงจากชีวประวัติบุคคลหรือ วิทยาศาสตร์ แต่มีวิธีเขียนที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย หนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่ให้ความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลินและความรู้ต่างๆอันแตกต่างไปจากหนังสือแบบเรียน (อ้างใน ณรงค์ ทองปาน, 2526)

นอกจากนี้วรรณคดีสำหรับเด็กตามทฤษฎีของศึกษาศาสตร์ยังหมายถึง วัสดุการอ่าน อันเป็นปัจจัยในการพัฒนาชีวิตเด็ก ทั้งด้าน พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้เกิด ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หนังสือสำหรับเด็กย่อมมีบทบาทในชีวิตของเด็กทุกเพศทุกวัย ทั้งในและ นอกกระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งที่จะเสริมทักษะเสริมประสบการณ์ เสริมความสนใจ และให้ความ บันเทิงใจแก่เด็กเป็นสำคัญ (หทัย ดันหยง, 2529)

การเลือกหนังสือสำหรับเด็ก

การเลือกหนังสือสำหรับเด็กต้องพิจารณาถึงความต้องการและความสนใจของเด็ก เพื่อจะ ได้เลือกหนังสือให้ถูกต้องตามความต้องการของเด็ก

เด็กเล็กส่วนใหญ่ของเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและสัตว์ เครื่องยนต์กลไกเพื่อนเล่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเรื่องที่จะซ่อนให้เห็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เด็กเล็กๆ ชอบคำคล้องจองที่มีจังหวะ ชอบเรื่องที่จบลงด้วยความสมปรารถนา

เด็กวัย 6-7 ปี ต้องการความอิสระ ชอบเรื่องที่มีการเคลื่อนไหวเต็มไปด้วยกิริยาอาการ การกระทำต่างๆและมีหลายรส ชอบเรื่องตลกขบขัน และมีความอยากรู้อยากเห็นความเป็นไปของโลก และของเด็กๆในสวนอื่นๆของโลกนอกเหนือจากเด็กที่ตนเคยรู้จักและพบเห็น

เด็กวัยต่อมาอายุประมาณ 7-9 ปี ต้องการรู้และเข้าใจเรื่องต่างๆมากขึ้น อยากรู้อะไรเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ สิ่งแปลกใหม่ ชอบเรื่องผจญภัย นิทานต่างๆ และเรื่องตลกขบขัน

เด็กวัย 9-11 ปี ต้องการความกระจ่างเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ต้องการความเข้าใจเรื่องเพศและความเป็นไปของชีวิตครอบครัว

เด็กวัยรุ่น เป็นระยะเวลาที่สนใจการอ่านอย่างแท้จริง เด็กหญิงและเด็กชายเริ่มสนใจอ่านหนังสือตามความสนใจของแต่ละเพศ ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้าง เด็กชายชอบเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องลึกลับ เรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรกและการเพาะความงามของร่างกาย เรื่องกีฬา เครื่องยนต์กลไก ประวัติศาสตร์และชีวประวัติ ส่วนเด็กหญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน สัตว์เลี้ยง เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ เรื่องรักๆ ใคร่ๆ ที่สะท้อนอารมณ์ และเริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ บางคนสนใจเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ บทละคร และคำประพันธ์ด้วย

เด็กวัยรุ่นในปัจจุบัน มักสนใจบทบาทของตนเองต่อสังคม สนใจปัญหาของสังคม ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาเยาวชนอาชญากร และปัญหาอื่นๆของบ้านเมือง เด็กวัยรุ่นบางคนอ่านหนังสือของผู้ใหญ่

ประเภทของวรรณคดีสำหรับเด็ก

วรรณคดีสำหรับเด็กแบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน แต่สำหรับในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะในประเภทของนิทานนิยายและเรื่องสั้นเท่านั้น โดยมีรายละเอียดตามที่ได้สรุปความจาก สิทธา พิณภูวดล และ นิตยา กาญจนวรรณ (2520) ดังต่อไปนี้

นิทานนิยาย วรรณกรรมประเภทนิทานนิยายนิยมใช้มากในสมัยที่ยังไม่มีตัวอักษร เป็นการเล่าเรื่องด้วยปาก ดังนั้นจึงมีผู้เรียกว่า วรรณคดีปากหรือมุขปาฐะ (Oral Literature) วิธีเล่านิทานนิยายใช้การบรรยายและพรรณนาเป็นพื้น มิได้มีเทคนิคการเล่าที่ซับซ้อน ดังนั้นจึงมีผู้เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า วรรณกรรมวรรณ (Narrative Literature) ในยุโรปการเล่านิทานนิยายจะเป็นการเผยแพร่เรื่องราวของเทพเจ้ากรีก มีจุดประสงค์เพื่อสั่งสอนศีลธรรม เช่น นิทานอีสป (Aesop) มีวิธีการเล่าอย่างตรงไปตรงมา ใช้ถ้อยคำน้อย มีตัวละครน้อย คล้ายกับลักษณะเรื่องสั้นสมัยใหม่ มีสรุปข้อคิดและข้อธรรมอยู่ท้ายเรื่องเพื่อช่วยให้ผู้ฟังสังเกตได้ชัดเจน ประเภทต่างๆของนิทานนิยายตามหลักวรรณคดีสากล มีหลายประเภทดังนี้

Tale คือเรื่องเล่าที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยมิได้ตั้งใจจะให้ผู้ฟังเข้าใจว่าได้เกิดขึ้นจริง จะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ เนื้อเรื่องเป็นสิ่งที่พื้นๆธรรมดาแต่วิธีเล่าต้องแปลก

Myth (ตำนานเทพนิยาย) คือเรื่องเล่าที่นิยมกันมาแต่โบราณ กล่าวถึงเหตุการณ์ต่างๆเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนอิทธิปาฏิหาริย์ของเทพเจ้า วีรบุรุษ และพลังอำนาจลึกลับของธรรมชาติ นิทานประเภทนี้มุ่งเร้าอารมณ์มากกว่าจะแจ้งข้อเท็จจริงหรือความสมเหตุสมผล

Fable คือเรื่องเล่าสั้นๆที่มักจะแสดงให้เห็นถึงสัจธรรม (Moral Truth) บางประการ และในเนื้อเรื่องมักจะใช้สัตว์เป็นตัวละครแทนที่จะเป็นมนุษย์ นิทานสัตว์ (Animal Fables) นี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Apologues มีวัตถุประสงค์ยั่วล้อ (Satire) และวิจารณ์ชีวิตของมนุษย์ เช่น

นิทานอีสป ซึ่งมุ่งชี้ให้เห็นข้อคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์

Fairy Tales คือนิทานประเภท Myth ซึ่งเล่าถึงเทพเจ้า เทพยดา รวมตลอดจนถึงเรื่องของภูติผีปีศาจ วิญญาณ เรื่องเช่นนี้มักพบอยู่ในคติชาวบ้าน (Folklore) ของประเภทต่างๆซึ่งเล่าสู่กันแบบปากต่อปาก เช่นเรื่องซินเดอเรลลา (Cinderella) หนูน้อยเสือดวง (Red Riding Hood)

Legend เดิมหมายถึงเรื่องราวในชีวิตนักบุญซึ่งมีการอ่านออกเสียงดังเพื่อให้สามัญชนฟังเป็นความรู้ ต่อมาได้ขยายความหมายกว้างออกไปจนครอบคลุมเรื่องเล่าอื่นๆซึ่งกล่าวถึงบุคคลที่มีลักษณะดีอย่างน่าอัศจรรย์เยี่ยงนักบุญ ต่อจากนั้น ก็หมายถึงนิทานโบราณที่นิยมเล่าต่อกันมาในหมู่สามัญชนเป็นเรื่องเล่าที่มีเค้าและมีรากฐานมาจากความจริงโดยสอดแทรกจินตนาการบางอย่างปะปนลงไปด้วย

เรื่องสั้น (Short Story) ตามปกติเรื่องสั้นก็คือ เรื่องเล่าสั้นๆ มีองค์ประกอบของเรื่องเช่นเดียวกับเรื่องยาว ดังนี้

1. การลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง (Plot) ได้แก่ การดำเนินเรื่องตามเค้าโครงเรื่องและผู้แต่งได้มีปณิธานไว้ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายและเนื้อเรื่องด้วย สิ่งที่สำคัญที่สุดในการสร้าง Plot ของเรื่องสั้นก็คือ การสร้างปมต่างๆ ไม่นิยมให้มีเหตุการณ์หลายๆ ในเรื่อง และไม่ซับซ้อน
 2. ตัวละคร (Characters) ควรจะมีจำนวนน้อยที่สุด มีแต่ตัวที่สำคัญๆ เท่านั้น
 3. บทเจรจา (Dialogue) นิยมให้ประหยัคำ กะทัดรัด กระชับความ ตัดการโต้ตอบที่ไม่จำเป็นสำหรับเนื้อเรื่องออกไปให้มากที่สุด
 4. ฉาก (Setting) ควรสอดคล้องกับช่วงเวลาที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่งมักเป็นช่วงเวลาสั้นๆ
 5. ปมต่างๆในเรื่องสั้น เป็นส่วนประกอบที่สำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องแสดงความดีเด่นของเรื่องสั้นนั้นๆ เช่น ปมขัดแย้งกับตัวเอง คนอื่น สังคม และธรรมชาติ เรื่องส่วนมากมักจะมีวิธีสร้างความขัดแย้งเพื่อก่อให้เกิดความยุ่งยาก แล้วคลายปมยุ่งยากในตอนจบ
 6. การจบของเรื่อง เรื่องสั้นมักจะจบอย่างประทับใจ ผู้แต่งเรื่องสั้นจะประกวดฝีมือกันในตอนจบ เช่น จบแบบปมทิ้งท้าย จบแบบเศร้า จบแบบหวานชื่น และจบตามที่เป็นจริงในชีวิต
- การประเมินคุณค่าวรรณคดีสำหรับเด็ก
- การประเมินคุณค่าวรรณคดีสำหรับเด็ก เช่นในประเภทเรื่องสั้นต่างๆ ควรพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

1. เค้าโครงเรื่อง เป็นแปลนของเรื่องแสดงให้รู้ว่าตัวละครทำอะไรและเกิดอะไรขึ้น

เนื้อเรื่องควรดำเนินไปด้วยการกระทำและเหตุการณ์มากกว่าจะเป็นการดำเนินเรื่องด้วยการบรรยาย การดำเนินเรื่องควรเป็นไปในทำนองเร้าใจและตื่นเต้น ในการพิจารณาเค้าโครงเรื่องควรตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- 1.1 เรื่องดีเพียงใด
- 1.2 น่าเชื่อถือได้เพียงใด และจะเกิดขึ้นในชีวิตจริงได้ไหม
- 1.3 เค้าโครงเรื่องดีแค่ไหน ชับซ้อนเกินไปหรือไม่

โครงเรื่องที่เหมาะกับเด็ก ควรเป็นโครงเรื่องที่เต็มไปด้วยการกระทำที่ชวนให้ติดตาม การดำเนินเรื่องเป็นที่น่าสนใจของเด็ก เค้าโครงเรื่องใหม่และแปลก มีเหตุผลน่าเชื่อถือได้ มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และเด็กต้องสนุกสนานกับเรื่องที่อ่าน

2. คุณภาพของเรื่อง เหมาะกับวัยและประสบการณ์ของเด็กมากน้อยเพียงใด ควรตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- 2.1 เนื้อเรื่องดีมีคุณค่าพอที่จะถ่ายทอดสู่ผู้อ่านหรือไม่เพียงใด
- 2.2 เนื้อเรื่องเหมาะกับเด็กไหม
- 2.3 เนื้อเรื่องช่วยส่งเสริมความรู้และสติปัญญาเพียงใด
- 2.4 ความจริงและความยุติธรรมได้ประจักษ์ในท้ายที่สุดไหม หรือความดียอมชนะ

ความชั่ว ธรรมะยอมชนะอธรรม ได้แสดงชัดเจนในเรื่องหรือไม่

เนื้อเรื่องที่เหมาะกับเด็ก ควรเป็นเนื้อเรื่องที่ควรทราบเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดต่อสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ ความรัก ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความศรัทธาต่างๆ ควรเน้นความเมตตา ความซื่อสัตย์ และความกล้าหาญ ให้เหมาะสมกับประสบการณ์และความเข้าใจของเด็ก เสริมสร้างความเข้าใจตนเองสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เสริมสร้างเจตคติที่ดีและมีคุณค่า ให้ความเพลิดเพลิน ส่งเสริมความคิดและจินตนาการ และเป็นแรงบันดาลใจให้กระทำคุณงามความดี

3. แนวคิดของเรื่อง เป็นจุดมุ่งหมายในการเขียนซึ่งแฝงไว้ในเนื้อเรื่อง แนวคิดของเรื่อง อาจเป็นความรักสัตว์ การยอมรับตนเองและผู้อื่น การเอาชนะอุปสรรค ความโหดร้ายของสงคราม แนวคิดของเรื่องควรพัฒนาไปตามลำดับ เนื้อเรื่องและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่อง โดยไม่จำเป็นต้องบอกให้รู้ว่าตัวละครเป็นคนเช่นไรบ้าง ควรให้ตัวละครแสดงบทบาทและแสดงบุคลิกลักษณะออกมาเองจากการกระทำ ถ้าแนวคิดของเรื่องเป็นการสอนศีลธรรมจรรยาควรให้ตัวละครเป็นผู้ดำเนินเรื่องโดยแทรกเรื่องศีลธรรมจรรยาไว้โดยไม่ให้เด็กรู้ตัวว่าเป็นการสอน เพราะเด็กไม่ชอบเรื่องที่เขียนขึ้น เพื่อสั่งสอนเด็กโดยตรง การพิจารณาแนวคิดของเรื่องควรตั้ง

คำถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- 3.1 แนวคิดของเรื่องคืออะไร
- 3.2 เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของเด็กเพียงใด
- 3.3 สอดแทรกจริยธรรมไว้บ้างหรือไม่
- 3.4 มีคุณค่าต่อผู้อ่านมากน้อยเพียงใด

แนวคิดของเรื่องต้องมีคุณค่าสำหรับเด็ก การเสนอแนวคิดของเรื่องเป็นไปตามธรรมชาติและแนวคิดของเรื่องต้องไม่เกินความเป็นจริง ควรแฝงคุณธรรมบางประการที่ต้องการสอนเด็กไม่ให้เด็กรู้ตัว

4. บุคลิกลักษณะของตัวละคร ควรเป็นบุคลิกลักษณะที่สมจริงสมจังและเป็นไปได้ในชีวิตจริง ตัวละครทั้งที่เป็นคนและสัตว์ บุคลิกลักษณะต่างๆ ต้องตรงตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ ลักษณะนิสัยใจคอ ควรแสดงให้เห็นทั้งส่วนดีและส่วนเสียซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของโลก ถ้าตัวละครมีแต่ส่วนดีอย่างเดียวไม่มีส่วนเสีย หรือมีแต่ส่วนเสียอย่างเดียวไม่มีส่วนดี ย่อมเป็นไปได้ในชีวิตจริง การแสดงบทบาทต่างๆ ของตัวละครควรเป็นไปตามธรรมชาติ ตามวัย ตามความรู้พื้นฐานการศึกษาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นภูมิหลังของตัวละครในเรื่อง บุคลิกลักษณะของตัวละคร ควรมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เรื่องดำเนินไป อย่างค่อยเป็นค่อยไปให้ผู้อ่านรู้สึกได้เอง การพิจารณานบุคลิกลักษณะตัวละครควรตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

- 4.1 บุคลิกลักษณะของตัวละครแสดงให้เห็นสิ่งใดบ้าง
- 4.2 ตัวละครมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย แสดงให้เห็นเด่นชัดไหม
- 4.3 บุคลิกลักษณะของตัวละคร ได้พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่และอย่างไรบ้าง

5. แนวการเขียน หมายถึง วิธีแต่งเรื่องหรือเขียนเรื่อง ผู้แต่งแต่ละคนมีแนวการเขียนเป็นของตนเอง และไม่เหมือนกัน วิธีแต่งเรื่องที่ดีนั้นต้องสอดคล้องกับเค้าโครงเรื่อง แนวคิดของเรื่อง และตัวละครในเรื่อง การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก ควรเต็มไปด้วยการกระทำและการเคลื่อนไหว การเล่าเรื่องควรให้ตัวละครเป็นผู้เล่า เด็กไม่ชอบเรื่องเล่าที่ผู้แต่งใช้ตัวเองเป็นผู้เล่า โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เด็กชอบแนวการเขียนที่ไม่ซับซ้อน ใช้ถ้อยคำสำนวนที่ง่ายต่อการเข้าใจ ตัวละครควรมีบทสนทนาโต้ตอบกันด้วย แนวการเขียนจะดีหรือไม่เพียงใดควรตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

- 5.1 วิธีเขียนเรื่องเหมาะสมกับเนื้อเรื่องไหม
- 5.2 การใช้ถ้อยคำสำนวนและภาษาชัดเจน เข้าใจง่ายเพียงใด
- 5.3 บทสนทนาเหมาะสมกับตัวละครและเป็นไปสมจริงสมจังตามธรรมชาติหรือไม่
- 5.4 เสนอแนวคิด ปรัชญา หรือคุณค่าใดต่อผู้อ่านบ้างไหม

ความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับจริยธรรม

วรรณคดีกับจริยธรรม

จริยธรรมเป็นเรื่องที่ว่าด้วยความประพฤติของคนว่ามีลักษณะที่ควรไม่ควรอย่างไร จึงจะยึดเอาเป็นมาตรฐานได้ว่าดีว่าถูก มาตรการที่จะใช้ตัดสินว่าสิ่งใดถูกผิดหรือเป็นบุญเป็นบาปอาจต่างไปตามความเชื่อที่คนในสังคมยึดถือ เมื่อจริยธรรมเป็นสิ่งที่ซึมซาบอยู่ในชีวิตมนุษย์ดังนี้แล้ว วรรณคดีซึ่งเป็นเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ จึงหนีไม่พ้นเรื่องของจริยธรรม นักวรรณคดีกลุ่มหนึ่งจึงเห็นว่าเนื้อหาสาระในวรรณคดีน่าจะหยิบยกมาเป็นอุทาหรณ์ในทางจริยศาสตร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2504) ที่ให้ความเห็นว่า เนื่องจากวรรณคดีสร้างจากชีวิต จากความคิด ความรู้สึกของมนุษย์และเหตุการณ์ซึ่งได้เกิดขึ้นในชีวิตจริง วรรณคดีจึงหลีกเลี่ยง ละเลยปัญหาศีลธรรมไปเสียไม่ได้ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจะต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาศีลธรรมเป็นเงาตามตัวไป

นักวิจารณ์ตะวันตกในระยะแรกๆ ได้พยายามหาหลักจริยศาสตร์ในวรรณคดีเพื่อที่จะพิสูจน์ว่างานประพันธ์ที่ดีมีคุณค่าทางศีลธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยเผยแผ่ความคิดทางจริยศาสตร์โดยอ้อม ดังที่ Horez กล่าวไว้ว่า กวีนิพนธ์ไม่ใช่เป็นสิ่งที่สวยงามๆ แต่เพียงอย่างเดียว กวีต้องให้ทั้งความพอใจและประโยชน์แก่ผู้อ่าน เขาจะต้องสอน แต่จะสอนโดยให้ความเพลิดเพลินไปในตัวด้วย ผลงานของกวีจะเป็นเสมือนยาที่เคลือบน้ำตาลไว้ข้างนอก (อ้างใน มนตรี อุมะวิชนี, 2532, หน้า 388) จนอาจกล่าวได้ว่า วรรณคดีที่ยิ่งใหญ่จะเป็นงานที่สามารถปลุกความสำนึกเชิงจริยธรรมด้วยสารที่แฝงอยู่ในตัววรรณกรรมได้ (เจตนา นาควัชระ, 2527)

แต่อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาวรรณคดีตามแนวจริยธรรมนั้นก็ไม่ควรถือว่าวรรณคดีเป็นเครื่องมือในการสอนศีลธรรมจรรยาโดยตรง ดังที่ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517) มีความเห็นว่า วรรณคดีที่เป็นมรดกตกทอดจากมนุษย์ชั่วอายุหนึ่งมาสู่มนุษย์ที่เกิดมาภายหลังอีกหลายชั่วอายุคนมักเป็นวรรณกรรมของผู้ใหญ่แต่งให้ผู้ใหญ่อ่าน ไม่ใช่วรรณกรรมสำหรับผู้เยาว์ ดังนั้น ถ้าจะยึดเอาวรรณคดีเป็นอุปกรณ์การสอนศีลธรรมแก่ผู้เยาว์แล้วก็คงมีความผิดหวังและความสับสนกันอยู่เรื่อยไป ขาดประโยชน์ทั้งผู้เยาว์และผู้สอน นอกจากนั้น ความพยายามที่จะทำให้อ่านวรรณคดีเปี่ยมไปด้วยคำสอนและคติธรรมเพื่อเพิ่มพูนคุณค่าทางจริยธรรม ก็อาจลดคุณค่าของตัววรรณกรรมเองไปได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณค่าทางจริยธรรมในวรรณคดีอาจจะไม่ปรากฏ หรืออาจจะลดลงได้เมื่อผู้อ่านไม่สามารถเข้าถึงสารที่กวีต้องการสื่อได้ และเมื่อกวีไม่สามารถประสานสารจริยธรรมนั้นเข้ากับวรรณศิลป์ได้อย่างกลมกลืนจนผู้อ่านไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความพยายามอย่างยัดเยียดจนเกินไป

เมื่อก้าวโดยสรุปก็คือ เราสามารถที่จะศึกษาคุณค่าทางจริยธรรมได้จากการอ่าน

วรรณคดี เพราะวรรณคดีให้ตัวอย่างที่ดีทั้งคุณธรรมอันควรประพฤติตามและทั้งความชั่วอันควรหลีกเลี่ยง และยังอาจจะมีคติหรือแง่คิดอย่างหนึ่งอย่างใดแทรกไว้ อาจจะเป็นในเนื้อเรื่องหรือเป็นคติคำสอนระหว่างบรรทัดก็ได้ จึงถือว่า การอ่านวรรณคดีจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านมีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมดีขึ้นไม่มากนัก

สำหรับการสอดแทรกจริยธรรมในวรรณคดีสำหรับเด็กนั้น ถือเป็น การเตรียมพื้นฐานทางจิตวิทยาให้แก่เด็ก เพราะหนังสือสำหรับเด็กเปรียบเสมือนอาหารอย่างหนึ่ง อาหารที่มนุษย์กินก็เพื่อบำรุงเลี้ยงร่างกายฉันใด หนังสือที่เด็กอ่านก็คืออาหารที่เข้าไปบำรุงเลี้ยงจิตใจฉันนั้น สังคมย่อมปรารถนาเด็กที่มีจิตใจดี ที่จะรับช่วงและสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมทางสังคมต่อไป หนังสือเด็กจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างค่านิยม แนวคิดคุณธรรมขึ้นในสังคม เพื่อมิให้สังคมอยู่ในภาวะที่ล้มเหลว จริยธรรมและศีลธรรมของสังคมที่เกิดขึ้นในโลกนี้ หนังสือมีส่วนเป็นเครื่องมือเป็นสื่อ เป็นพลังผลักดันให้จริยธรรมและศีลธรรมนั้นคงอยู่ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติต่อไป

คุณค่าของการอ่านวรรณคดี

มีนักวิจัยหลายท่านได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านวรรณคดีไว้มากมายพอที่จะประมวลสรุปได้ดังต่อไปนี้

Tompkins (1993) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของการอ่านวรรณคดีไว้ดังนี้

1. คุณค่าด้านการพัฒนาสุนทรียศาสตร์ ขณะที่เราอ่านเราสามารถจะจินตนาการไปตามสถานที่ต่างๆตามความรู้สึกหรือความคิดที่เรื่องนั้นๆได้พาไป ซึ่งจินตนาการที่เกิดขึ้นเหล่านี้ถือเป็นประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์อย่างหนึ่ง คล้ายกับการสร้างงานศิลปะขึ้นมาชิ้นหนึ่ง นักวิจัยพบว่าไม่ใช่นักเรียนทุกคนที่จะได้รับคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์จากการอ่านวรรณคดี นักเรียนบางคนโดยเฉพาะนักเรียนที่มีทักษะทางการอ่านที่ต่ำจะมีความลำบากในการเข้าใจและก้าวไปสู่จินตนาการต่างๆที่ปรากฏในวรรณคดีนั้นๆ ครูจึงควรช่วยสนับสนุนและหาวิธีกระตุ้นให้นักเรียนคิดและวาดภาพตัวละครหรือเหตุการณ์เพื่อบรรยายความรู้สึกที่แทรกอยู่ในเรื่องนั้นๆเพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านสุนทรียศาสตร์จากการอ่านวรรณคดีต่อไป

2. คุณค่าด้านการพัฒนาทางภาษา ขณะที่นักเรียนได้อ่านวรรณคดี หรือในกรณีของเด็กๆที่ได้รับฟังการอ่านวรรณคดีจากผู้อื่น จะช่วยในการเรียนรู้เสียงและสำเนียงในภาษา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้น หนังสือนิทาน หรือกระทั่งกลอน เหล่านี้ล้วนแต่เป็นแหล่งข้อมูลทางด้านคำศัพท์และรูปแบบประโยคที่จะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนในการช่วยให้เกิดพัฒนาการด้านภาษาต่อไป

3. คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะอ่าน การอ่านวรรณคดีมีผลดีต่อนักเรียนโดยเฉพาะเด็กๆ

จากการศึกษาของ Sostarich (1974) พบว่านักเรียนประถมศึกษาดอนปลายซึ่งเป็นนักอ่านที่ดีจะเป็นคนที่เริ่มอ่านตั้งแต่อายุ 3 ปีแล้ว และมีความคาดหวังว่าจะเป็นนักอ่านที่ดีไปตลอดชีวิต สรุปได้ว่ายิ่งนักเรียนมีโอกาสอ่านมากเท่าไรก็จะเป็นการช่วยพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนที่มีความสามารถในการอ่านที่ดียิ่งขึ้นไป

4. คุณค่าด้านการพัฒนาทักษะการเขียน Tompkins(1993) ได้อ้างถึงการศึกษาของ Dressell (1990) ที่พบว่าคุณภาพของเรื่องที่นักเรียนอ่านจะมีผลต่อคุณภาพของเรื่องที่นักเรียนเขียน นักเรียนที่อ่านวรรณคดีจะมีความสามารถเขียนประโยคที่ซับซ้อนได้ ในขณะที่นักเรียนที่อ่านหนังสือทั่วไป มักจะเลียนแบบสำนวนและรูปแบบ และใช้โครงสร้างประโยคที่ง่าย ๆ ประมาณหนึ่งประโยคต่อหนึ่งบรรทัด การอ่านและการเขียนมีความสัมพันธ์กันอย่างสูง โดยนักเรียนจะเขียนสิ่งที่ได้อ่าน และอ่านในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเขียนของนักเรียน

5. คุณค่าในการพัฒนาด้านความคิดและสังคม วรรณคดีเป็นพาหนะในการพัฒนาด้านความคิดและสังคมของนักเรียน ให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดเชิงนามธรรมและเรียนรู้ที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม การอ่านและการพูดคุยเกี่ยวกับวรรณคดีจะช่วยให้นักเรียนมีระดับการใช้ความคิดอย่างสูงจนไม่น่าเชื่อ

ทางด้าน ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2528) ก็ได้ขยายความเพิ่มเติมถึงคุณค่าที่สำคัญของวรรณคดีทางด้านต่างๆด้วยกันโดยละเอียดอีก 7 ข้อดังต่อไปนี้

1. คุณค่าทางศีลธรรมจรรยา

วรรณคดีที่ให้คุณค่าทางศีลธรรมในโลกนี้มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับคุณค่าทางอื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและทางความคิดแก่ผู้อ่าน ผู้แต่งได้สอดแทรกคติ คำสอน และศีลธรรมไว้ในเนื้อเรื่องบ้าง ในถ้อยคำบรรยายบ้าง ในถ้อยคำสนทนาบ้าง บางที่ผู้อ่านก็ได้รับคติและข้อคิดที่ดีงามนี้ไปโดยไม่รู้ตัว ใครค้นหาาก็เก็บคติไว้ได้มาก แม้แต่วรรณคดีที่มีจุดมุ่งหมายใหญ่เพื่อสอนศีลธรรมยังให้คติสอนใจแก่ผู้อ่านเป็นอันมาก ในเรื่องศีลธรรมมีสิ่งที่น่าคิดอยู่ คือเป็นศีลธรรมของคนกลุ่มใด ของใครและสมัยใด เพราะศีลธรรมของแต่ละสังคม แต่ละยุคสมัยจะแตกต่างกันออกไป ผู้อ่านต้องพิจารณาศีลธรรมในบริบททางสังคมของบุคคลโดยดูว่าผู้แต่งมีจุดประสงค์อย่างไร

2. คุณค่าทางสติปัญญา

วรรณคดีแทบทุกเรื่องผู้อ่านจะได้รับความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นไม่มากก็น้อย มีผลให้สติปัญญาแตกฉานทั้งทางด้านวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เท่าทันคน ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่อง ให้ข้อคิดต่อผู้อ่านขยายทัศนคติให้กว้าง

ขึ้น วรรณคดีบางเรื่องให้ความรู้ความเข้าใจปรัชญาความคิดของผู้คน อาจมีเนื้อหาแสดงให้เราทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ในอดีตของบรรพบุรุษ ให้ประสบการณ์ทางอ้อมในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาของชีวิตได้ในบางเรื่อง

3. คุณค่าทางอารมณ์

อารมณ์มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างคาดไม่ถึง เหตุการณ์รุนแรงตามหน้าหนังสือพิมพ์มีสาเหตุมาจากอารมณ์ที่ระงับไม่อยู่แทบทั้งสิ้น นอกจากอารมณ์รุนแรงที่เกิดผลเสียดังที่เป็นข่าวต่างๆแล้ว อารมณ์เศร้าซึมและเหงาหงอยก็เป็นพิษเรื้อรังต่อสมรรถภาพของคนเป็นอย่างมาก วรรณคดีเป็นสารเร้าอารมณ์โดยเฉพาะ เป็นเสมือนเครื่องขับให้มนุษย์ระบายอารมณ์ออกมา เป็นบันเทิงคดีและมหรสพของคนสมัยก่อน อาจกล่าวได้ว่าเป็นที่รวมความฝันและจินตนาการตลอดจนปัญหาขัดแย้งและความเป็นไปของเหตุการณ์ซึ่งมนุษย์ได้อาศัยเป็นที่เกาะเกี่ยวของอารมณ์ การร้องให้กับตัวเอกของเรื่องในหนังสือ หรือหัวเราะกับคำพูดในหนังสือนั้นมีผลดีทางด้านอารมณ์ อารมณ์ที่คนต้องการมากที่สุดจากวรรณคดีก็คือ อารมณ์สุขบันเทิงใจ คุณค่าทางอารมณ์มีส่วนกระตุ้นปัญญาด้วย โดยเฉพาะปัญญาที่จะทำให้หยั่งเห็นความเป็นจริงในชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า "อารมณ์เมื่อพัฒนาไปถึงที่สุดแล้วทางพุทธถือว่าเป็นปัญญาด้วย"

4. คุณค่าทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นความเจริญของมนุษย์ สามารถถ่ายทอดต่อกันได้ วรรณคดีเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งทางวัฒนธรรมและสามารถช่วยส่งต่อวัฒนธรรมได้ด้วย วรรณคดีของชาติมักจะเล่าถึงประเพณีนิยม คติชีวิต การใช้ถ้อยคำภาษา การดำรงชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหาสังคม อาหาร การกิน ที่อยู่อาศัย ความเชื่อ การเรียนวรรณคดีทำให้คนรุ่นหลังมีความรู้เกี่ยวกับคนรุ่นก่อนๆและเข้าใจวิถีชีวิตของคนรุ่นก่อนๆ เข้าใจเหตุผลว่าทำไมคนรุ่นก่อนๆจึงคิดเช่นนั้น ทำเช่นนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีการขยายวงการศึกษาและเปรียบเทียบวรรณคดีออกไปอีกเป็นระหว่างชาติเพื่อที่จะเข้าใจเพื่อนร่วมโลกได้ดีขึ้น ซึ่งจะนำสันติสุขมาสู่ชาวโลกทั้งหมด

5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์

เหตุการณ์ประวัติศาสตร์สำคัญๆ วีรกรรมของบุคคลในประวัติศาสตร์หรือความเปลี่ยนแปลงใดที่เกิดขึ้น ย่อมเป็นข้อมูลหรือแหล่งแรงบันดาลใจให้กวีนำมาขยายความแต่งเติมเป็นวรรณคดีได้

6. คุณค่าทางจินตนาการ

มีผู้กล่าวว่าผู้มีจินตนาการมักจะเป็นผู้มองเห็นการณ์ไกล จะทำสิ่งใดก็ทำด้วยความ

รอบคอบ โอกาสที่จะผิดพลาดมีน้อย จินตนาการคือความคิดฝันไปไกลจากสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้น อาจจะเป็นความคิดฝันถึงสิ่งที่ล่วงเลยมานานแล้วในอดีต หรือสิ่งที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นเลยโดยหวังว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้ จินตนาการของคนเราเป็นพื้นฐานให้เกิดความคิดใหม่ๆ และประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ได้เสมอ

7. คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์

วรรณคดีเป็นเรื่องช่วยย่นให้อ่านได้ใช้ความคิดตอบโต้และไตร่ตรอง บางครั้งอาจถึงขั้นตัดสินใจว่าสิ่งใดดีไม่ดียังไง ตัวละครประพฤติอย่างนั้นมีเหตุผลอันควรเพียงใด และจะมีทางออกอื่นๆ ที่น่ากระทำหรือไม่ อย่างไร การพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์วรรณคดีมักเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ทั้งนี้เพราะวรรณคดีกระทบความรู้สึกนึกคิดของเรา การพูดหรือเขียนวิจารณ์วรรณคดีก็มักจะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะความคิด การให้เหตุผลอันเป็นทักษะเชิงวิจารณ์เป็นการเพิ่มพูนวิจรรย์ญาณของเราในการฟัง การอ่านอีกด้วย ซึ่งเรายอมรับกันว่าวิจรรย์ญาณจำเป็นมากสำหรับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน

สรุปก็คือวรรณคดีให้คุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์คือทางอารมณ์ ทางปัญญาคือช่วยพัฒนาความคิดและพัฒนาทักษะทางการอ่านและเขียน ทางด้านศีลธรรม ทางด้านประวัติศาสตร์ และทางด้านทักษะเชิงวิจารณ์

จุดมุ่งหมายของการเรียนวรรณคดี

จุดมุ่งหมายในการเรียนวรรณคดีได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

เปลื้อง ณ นคร (อ้างใน ประจักษ์ ปรากฏพิทยากร, 2526) ได้แสดงทรรศนะไว้ในเรื่องวรรณคดีวิจักขณ์ว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาวรรณคดีนั้นไม่ใช่เพื่อฆ่าเวลา แต่เพื่อจะปลุกตัวเองขึ้นจากความหลับที่จะเพิ่มพูนความสามารถในการหาความสำราญ ความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจ มันเป็นการเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างเรากับโลกโดยสิ้นเชิง ความรู้จักเข้าใจวรรณคดีนั้น คือ การรู้จักโลกนั่นเอง ทุกอย่างในชีวิตรวมอยู่ในวรรณคดี วรรณคดียังทำให้เกิดกำลังปัญญาในทางธรรม ทำให้เห็นความเป็นเหตุเป็นผลของสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ และยังนำสิ่งสองอย่างมาเคียงคู่กัน คือเผยให้เห็นความงามที่แท้จริง และแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทั้งหลายก็มีความรู้สึกนึกคิดร่วมกัน

ส่วนพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ (2504, หน้า 231) ได้ทรงนิพนธ์ความเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายในการศึกษาวรรณคดีไว้ใกล้เคียงกันว่า วรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่สมบูรณ์ เพราะทำให้เรารู้จักชีวิต และทำให้เรามีความรู้สึกนึกคิดไปในด้านต่างๆ ของชีวิต

ความมุ่งหมายในการศึกษาวรรณคดีจึงไม่เพียงเป็นการแสวงหาความบันเทิงในยามว่างงาน แต่เป็นการปลุกตนเองให้ตื่นขึ้นชมชีวิต ให้รู้จักชมขึ้นเห็นอกเห็นใจและเข้าใจชีวิต เล็งเห็นชีวิตในสวนรวม เห็นความสัมพันธ์แห่งเหตุผลและส่วนต่างๆของชีวิต สิ่งที่เราไม่เคยนึกคิดว่าจะน่ารักน่าชม เราได้ชมจากวรรณคดีและสิ่งที่เราได้ชมนั้น เรารู้สึกว่าเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งของชีวิต การอ่านวรรณคดีจึงทำให้เรารู้จักชีวิตจิตใจของเพื่อนมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับความเห็นของ Arnold Bennett ที่กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาวรรณคดีไม่ใช่เพื่อฆ่าเวลา แต่เพื่อจะปลุกตัวเองขึ้นจากความหลับ เพิ่มพูนความสามารถในการหาความสำราญ ความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจกัน ความรู้จักเข้าใจถึงวรรณคดีคือ การรู้จักโลก และการศึกษาวรรณคดีในมหาวิทยาลัยว่า เรื่องอะไร ใครแต่ง มีเค้ามาจากไหน กวีคนใดดีช่วยอย่างไร ก็เป็นไปในทางวิชาการ มันทำให้เราลืมไปว่าวรรณคดีคืออะไรและมีไว้เพื่ออะไร วรรณคดีเป็นสิ่งหนุนนำชีวิตสิ่งแรกและสุดท้าย การที่จะรู้และเข้าใจวรรณคดี ก็คือการเรียนรู้ที่จะใช้เครื่องหนุนนำอันนี้ให้เป็นประโยชน์อย่างมากที่สุด (อ้างใน สิทธิธา พินิจภูวดล และ นิตยา กาญจนะวรรณ, 2520)

นอกจากนี้ Fowler (1965) ยังกล่าวเน้นถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนวรรณคดีในการทำให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของการอ่านโดยกล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนวรรณคดีก็คือ การทำให้นักเรียนได้กลายเป็นนักอ่านไปตลอดชีวิต การที่สามารถทำให้นักเรียนมีความรู้สึกรู้ว่าการอ่านเป็นประสบการณ์ที่น่าทำท่ายและมีความเพลิดเพลินจะทำให้ นักเรียนมองเห็นความสำคัญของการอ่านในชีวิตและมีความต้องการที่จะหาเวลาว่างในการอ่านหนังสืออื่น ๆ นอกชั้นเรียน อีกประการหนึ่งคือ ครูต้องมีบทบาทในการช่วยให้นักเรียนได้มีการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีการวิเคราะห์และมีวิจารณญาณด้วย

วิธีการอ่านวรรณคดี

เพื่อให้การศึกษาวรรณคดีของนักศึกษาดำเนินไปในแนวทางอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต นักศึกษาคควรจะต้องตั้งจุดประสงค์ที่แน่นอนและมีคุณค่าในการศึกษาวรรณคดีทั้งอังกฤษและอเมริกัน เมื่อมีจุดประสงค์ที่แน่นอนและมีคุณค่าแล้ว การศึกษาวรรณคดีก็ควรดำเนินไปในแนวอันจะนำไปสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาให้นักศึกษามีความสามารถทางการอ่านวรรณคดีที่ดีขึ้น คือสามารถเข้าใจ ถึงแรงงูใจในการกระทำของตัวละครและสามารถตีความเหตุการณ์ต่างๆได้ รวมไปถึงสามารถแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆที่สำคัญในเรื่องได้ ดังที่เสริมจิตร์ สิงห์เสนีและธัญญรัตน์ ปาณะกุล (2532) ได้ศึกษาถึงวิธีการอ่านวรรณกรรมอังกฤษและอเมริกันโดยได้แบ่งวิธีการอ่านออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้คือ

1. อ่านเอาความซาบซึ้ง

2. อ่านแบบวิเคราะห์

การอ่านเอาความซาบซึ้งจะช่วยให้ นักศึกษาได้รับความรื่นรมย์และได้รับประสบการณ์ที่แปลกและใหม่อย่างเข้มข้นพอสมควร

การอ่านแบบวิเคราะห์จะช่วยให้ นักศึกษาเข้าใจข้อคิดที่ใหม่ แปลกและลึกซึ้ง เข้าใจวัฒนธรรมอังกฤษและวัฒนธรรมอเมริกัน และเข้าใจว่าการเขียนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพนั้นควรทำอย่างไร

การเรียนทั้งสองแบบนี้เกี่ยวพันกันอยู่ ในขั้นต้นนักศึกษาต้องเข้าใจวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกันที่ตนศึกษาได้ดีพอสมควร จึงจะมีความซาบซึ้ง (Appreciation) ในวรรณกรรมนั้นได้ ความซาบซึ้งที่ได้รับมิใช่ความพอใจแต่อย่างเดียว แต่เป็นความเข้าใจในขั้นสูงขึ้นไปอีก ความเข้าใจในขั้นนี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาอาจตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดมีค่าควรแก่การเรียนแบบวิเคราะห์ (Analysis) และส่วนประกอบของแต่ละสิ่งที่ยิบมาวิเคราะห์นั้นมีลักษณะและมีความหมายอย่างไร

ตัวอย่างเช่น นักศึกษาต้องเข้าใจโคลงชื่อ "She Dwelt Among the Untrodde Ways" ดีพอสมควรจึงจะเกิดความซาบซึ้งในโคลงนั้น ในขั้นนี้ นักศึกษาจะได้รับความรื่นรมย์ และได้รับประสบการณ์อันเกิดจากข้อความของโคลงบทนี้ และความซาบซึ้งนี้เองจะดึงดูดใจให้นักศึกษาให้อยากติดตามความหมายของโคลงให้ลึกซึ้งลงไปอีก จนเกิดความเข้าใจที่ใหม่แปลกและลึกซึ้งกว่าที่เคยมีอยู่ ในเวลาเดียวกัน นักศึกษาจะได้รับความเข้าใจบางส่วนของวัฒนธรรมของคนอังกฤษ โดยถูกกระตุ้นจากแนวความคิดและวิธีเสนอความคิดของกวีผู้แต่ง ทำที่สุดนักศึกษาจะถูกจูงใจให้แยกแยะลักษณะของโคลง เพื่อค้นหาว่า เหตุใดโคลงบทนี้จึงจับใจผู้อ่านทว่าไป การวิเคราะห์จะช่วยให้ นักศึกษามองเห็นวิธีใช้ภาษา วิธีเสนอข้อความ และวิธีเสนอข้อคิดของผู้แต่งว่าทำอย่างไร

จากคำอธิบายข้างบนนี้ นักศึกษาคงเข้าใจดีด้วยว่า การเรียนแบบเอาความซาบซึ้งควรจะมาก่อนการเรียนแบบวิเคราะห์

1. การอ่านวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกันเพื่อความซาบซึ้ง

ความซาบซึ้ง (Appreciation) ในวรรณกรรมนั้น คือการเข้าถึงความงามของวรรณกรรมทั้งความงามในด้านลักษณะ (Form) และความงามในด้านเนื้อหา (Content) เมื่อเราซาบซึ้งในวรรณกรรม เราเข้าถึงสิ่งที่ผู้ประพันธ์พยายามจะหยิบยื่นให้แก่เราผ่านตัวอักษรที่ประกอบกันขึ้นเป็นวรรณกรรมนั้นๆ ความซาบซึ้งในวรรณกรรมแต่ละชิ้นย่อมต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจที่

แตกต่างกันออกไป ลักษณะอันนี้แหละที่ทำให้วรรณกรรมบางชิ้นง่ายแก่การซาบซึ้งโดยคนหมู่มาก และบางชิ้นก็ซาบซึ้งได้โดยเพียงคนกลุ่มน้อย

อย่างไรก็ดี เราก็ยังพอจะกล่าวได้ว่า การอ่านวรรณกรรมอังกฤษและอเมริกันให้เกิดความซาบซึ้ง นักศึกษาจะต้องมีพื้นฐานความรู้ภาษาอังกฤษดีพอสมควรและรู้วิธีอ่านที่ถูกต้อง พื้นความรู้ภาษาอังกฤษที่ดี จะช่วยให้นักศึกษาไม่ต้องเสียเวลาค้นหาความหมายของแต่ละคำ แต่ละประโยค หรือแต่ละอนุเขต (Paragraph) จนไม่อาจเข้าใจลักษณะและความหมายของคำประพันธ์ทั้งบท หรือไม่อาจมองเห็นความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนของบทประพันธ์ได้ทั่วถึงในเวลาเดียวกัน

จุดมุ่งหมายของการอ่านเพื่อความซาบซึ้ง คือการพยายามเข้าถึงความหมายความคิดและความรู้สึกที่ผู้ประพันธ์ส่งถึงผู้อ่านผ่านตัวอักษรออกมา ดังนั้น วิธีอ่านที่ถูกต้องจึงควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นต้น อ่านด้วยความสนใจ จะมองผ่านๆแบบรีบอ่านหนังสือพิมพ์มิได้

ขั้นสอง ต้องปล่อยให้ใจไปกับเนื้อหาของวรรณกรรมที่อ่านอยู่ ไม่ใช่คอยนึกอยู่เรื่อยๆว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น หรือมัวเอาใจใส่กับไวยากรณ์ หรือศัพท์ที่ผู้ประพันธ์ใช้

ขั้นสาม อ่านด้วยใจที่บริสุทธิ์ ไม่ควรตั้งใจไว้ก่อนว่า เราควรจะชอบวรรณกรรมชิ้นนี้เพราะเป็นวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่อง หรือไม่ควรชอบวรรณกรรมชิ้นนั้นเพราะประพันธ์โดยนักเขียนที่ไม่มีใครเคยถึง และเมื่ออ่านแล้วถ้าเราพอใจหรือไม่พอใจก็ไม่ควรจะหักล้างความรู้สึกของตนโดยเอาคำวิจารณ์ของผู้อื่นมาเป็นกฎเกณฑ์

ขั้นที่สี่ ในขณะที่อ่านอยู่ควรระวังไว้จนอ่านวรรณกรรมชิ้นนั้นจบลงโดยสมบูรณ์ก่อนที่จะสรุปความเข้าใจและความคิดเกี่ยวกับตัวละครแต่ละตัว ข้อคิดแต่ละข้อ หรือเกี่ยวกับวรรณกรรมชิ้นนั้นเอง ถ้าไม่ทำดังนี้ จะเป็นการยากแก่นักศึกษาในการพยายามเข้าใจความหมายที่ผู้ประพันธ์เสนอไว้ได้ถูกต้อง

ขั้นที่ห้า ในขณะที่อ่านอยู่ควรค้นหาความหมายในวรรณกรรมนั้นอย่างถี่ถ้วน ค้นไม่เฉพาะแต่ในประโยคต่างๆที่ผู้ประพันธ์เขียนไว้ แต่ค้นหาให้เลยไป ดังที่เราพูดว่า ค้นหาความหมายในช่องว่างระหว่างบรรทัด (To get the meaning between the lines) ค้นหาความหมายแม้แต่ในสัญลักษณ์ (Symbols) เล็กๆน้อยๆ ที่ผู้ประพันธ์ใช้

ขั้นที่หก ทำให้เป็นกลางในการวิเคราะห์ตัวละคร เหตุการณ์และข้อคิดต่างๆในวรรณกรรม พิจารณาหลักฐานข้อเท็จจริงต่างๆให้รอบคอบโดยยึดเหตุผลเป็นแนวทางเมื่อเข้าใจถูกต้องแล้วจึงค่อยแสดงความรู้สึกออกมา

หลักหกข้อที่ว่ามานี้ จะช่วยให้นักศึกษามีปฏิริยาต่อวรรณกรรมแต่ละชิ้นด้วยส่วนผสมอันได้สัดส่วนแห่งปัญญา (Intellect) และอารมณ์ (Emotion) ซึ่งจะนำไปสู่การซาบซึ้ง (Appreciation) ในวรรณกรรมได้

2. การอ่านวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกันเพื่อการวิเคราะห์

การวิเคราะห์วรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกัน คือการพิจารณาและแยกแยะวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกันออกเป็นส่วนๆ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่ต้องการ การวิเคราะห์นี้เป็นสิ่งจำเป็นแก่การอ่านวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกัน เพื่อให้ได้ข้อคิดที่ใหม่ แปลก และลึกซึ้ง ให้เข้าใจวัฒนธรรมของคนอังกฤษและคนอเมริกัน และเรียนวิธีใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ การอ่านแบบวิเคราะห์นี้ไม่ควรจะปะปนไปกับการอ่านเพื่อความซาบซึ้ง แต่ควรจะทำตามหลัง การพิจารณาวิธีอ่านแบบวิเคราะห์ควรทำเป็นขั้นๆ ไป โดยเริ่มจากการอ่านเพื่อปรับปรุงความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ

การอ่านวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกันแบบวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ควรดำเนินไปตามแนวดังต่อไปนี้

ขั้นแรก ขอให้สังเกตว่า ข้อเขียนตอนใดหรือชิ้นใดเป็นข้อเขียนที่มีประสิทธิภาพสูงนั่นคือ

- 1) มีอิทธิพลโน้มน้าวหรือผลักดันให้เรามีความคิด มีความรู้สึก และมีความต้องการไปในแนวที่ผู้ประพันธ์ต้องการได้มาก
- 2) มีภาษาที่เหมาะสมกับเนื้อหา ผู้พูดหรือผู้เขียน ผู้ฟังหรือผู้อ่าน เวลาและสถานที่ใช้อย่างมาก
- 3) มีภาษาที่กระชับ รัดกุม และผสมกลมกลืนกันดี
- 4) มีภาษาที่ประหยัด และง่ายต่อการเข้าใจ

ขั้นที่สอง พิจารณาดูว่าสิ่งใดทำให้เกิดผลทั้งสี่ข้อดังที่ได้แจกแจงไว้ข้างบน ให้พิจารณาดูวิธีสร้างโครงเรื่อง วิธีสร้างอนุเฉท วิธีสร้างประโยค และวิธีเลือกถ้อยคำมาใช้

ขั้นที่สาม พิจารณาดูว่า มีการเน้น การทิ้งไว้ให้ผู้อ่านคิดเอาเอง การใช้สัญลักษณ์ และการอาศัยผลแห่งการเชื่อมโยงระหว่างคำหรือประโยคที่ใช้กับสิ่งอื่นที่มีความหมายกว้างขวางได้อย่างไร

ขั้นที่สี่ พิจารณาดูความเหมาะสมในความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายนอก คือ เจตนา สถานการณ์และสภาพของผู้พูด ซึ่งอาจเป็นผู้ประพันธ์เองหรืออาจเป็นตัวละครที่สร้างขึ้น มา กับองค์ประกอบภายในคือ คำต่างๆที่ใช้ แล้วไตร่ตรองดูว่า อาจนำไปดัดแปลงใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในข้อเขียนของเราเองได้อย่างไร

การอ่านวรรณกรรมอังกฤษและวรรณกรรมอเมริกันเพื่อรู้วัฒนธรรมอังกฤษและวัฒนธรรมอเมริกัน ควรทำดังต่อไปนี้

ในขั้นต้น หากความรู้เสียก่อนว่า วัฒนธรรมนั้นหมายถึงอะไร กล่าวโดยย่อวัฒนธรรมคือ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้การดำรงชีพเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าสิ่งแวดล้อมนี้อาจเป็นสิ่งของ เช่น ขวานหิน รถจักรยาน หรือยานอวกาศ อาจเป็นพิธี วิทยาการหรือความรู้เรื่อง ดวงดาวต่างๆ และความเป็นไปในจักรวาล อาจเป็นความเชื่อ อาจเป็นวิถีปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่สอง การค้นหาส่วนประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมนี้ให้ค้นทั้งทางตรง (ตามที่คุณประพันธ์ได้พรรณนาไว้ให้) และทางอ้อม (ตามที่คุณอ่านได้จากบุคลิกภาพของคุณประพันธ์)

ขั้นที่สาม บันทึกส่วนประกอบของวัฒนธรรมที่อ่านพบโดยครบถ้วน คือบันทึกทั้งส่วนที่แตกต่างกันและส่วนที่เหมือนกับวัฒนธรรมไทย และบันทึกเป็นหมวดหมู่ให้ถูกต้องเข้าใจง่าย คือแยกออกเป็นวัฒนธรรมอังกฤษส่วนหนึ่ง และวัฒนธรรมอเมริกันอีกส่วนหนึ่ง ในแต่ละส่วนควรจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อให้สะดวกแก่การบันทึกและการค้นหาในภายหลัง

ขั้นที่สี่ คอยตรวจสอบดูว่า ส่วนประกอบที่ได้บันทึกไว้เป็นกรณียกเว้นหรือเป็นกรณีปกติ แล้วเก็บไว้เฉพาะส่วนที่เป็นกรณีปกติ เช่น ตัวละครในนวนิยายอเมริกันเรื่องหนึ่งอาจทำอะไรแปลกๆ จากคนทั่วไป จะถือเอาเขาเป็นตัวอย่างของวัฒนธรรมอเมริกันมิได้

ขั้นที่ห้า ตรวจสอบดูว่า บันทึกที่ทำไว้ตรงกับข้อสังเกตจากปรากฏการณ์ในชีวิตจริงหรือจากการค้นหาจากแหล่งค้นหาอื่น เช่น ตำราว่าด้วยวัฒนธรรม ภาพยนตร์ หนังสือ เล่าเรื่องการใช้ชีวิตในประเทศนั้นๆ หรือจากศิลปะกรรมแขนงอื่นๆ หรือไม่

ขั้นที่หก พิจารณาดูว่า อาจนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ไปใช้ประโยชน์อันใดได้บ้าง

นอกจากนี้ มานิตย์ นวลละออ (2542) ยังได้กล่าวถึงการอ่านแนววิเคราะห์ว่า หลักพื้นฐานในการอ่านหนังสือนั้นประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญคือ การวางเป้าหมาย การสำรวจข้อมูล การสังเกตส่วนประกอบ การใช้สมาธิ และการตั้งคำถามทบทวน อย่างไรก็ตามโดยปกติคนเราโดยทั่วไปเมื่ออ่านหนังสือก็อาจไม่คำนึงถึงขั้นตอนดังกล่าวมากนัก แต่การอ่านหนังสือทุกประเภทย่อมให้ประโยชน์และคุณค่าต่างกับผู้อ่านไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมตลอดเวลา ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดก่อนการอ่านหนังสือทุกครั้ง ผู้อ่านต้องตั้งวัตถุประสงค์ไว้ก่อนเสมอว่าจะอ่านเพื่ออะไร เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินหรือเพื่อศึกษาหาความรู้ จึงจะทำให้พฤติกรรมการอ่านสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ขณะอ่านต้องพยายามค้นหาสิ่งที่ต้องการจากหนังสือที่อ่านให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการอ่านอย่างคุ้มค่า

การอ่านแนววิเคราะห์จึงอาจมีส่วนสำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการอ่าน หมายถึงการอ่านอย่างละเอียดทุกตัวอักษร และเมื่ออ่านจบแล้วต้องแยกแยะได้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริง

อะไรคือความเห็น อะไรถูก อะไรผิด มีสาเหตุและเหตุผลอย่างไร อะไรคือแนวคิดที่ต้องมีการตีความหรือมีการสอดแทรกสาระในแง่มุมอื่นๆตลอดจนการระบุปัญหาที่สำคัญ การอ่านแนววิเคราะห์ก่อให้เกิดความรู้และปัญญาโดยตรง ดังที่ น.ม.ส. แนะนำว่า การอ่านหนังสือนั้นต้องอ่านซ้ำๆเหมือนจับเหล่าที่ละน้อยๆอ่านไปคิดไป ยิ่งอ่านซ้ำยิ่งก่อให้เกิดปัญญา การอ่านแนววิเคราะห์จึงเป็นเครื่องมืออันจำเป็นยิ่งสำหรับการอ่านวรรณกรรม เช่น นวนิยาย เพื่อแสวงหาความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของศาสตร์ต่างๆ ดังนั้นการอ่านแนววิเคราะห์จึงมีอยู่หลายแนวทางด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้วิเคราะห์แต่ละคน ดังที่ศรีเรือน แก้วกังวาล (2529:17-20) เสนอว่ามี 5 แนวทางคือ 1)แนวทางประวัติศาสตร์และตำนาน 2)แนวทางปรัชญาและศีลธรรมจรรยา 3)แนวทางเทคนิคและรูปแบบของการเขียน 4)แนวทางสังคมวิทยา 5)แนวทางจิตวิทยาหรือพฤติกรรม

แนวทางที่สอดคล้องกับการอ่านนวนิยายเชิงวิเคราะห์คือ แนวทางสังคมวิทยาเพราะสามารถวิเคราะห์ได้อย่างกว้างขวาง เชิงสหวิทยาการที่ต้องอาศัยองค์ความรู้จากสาขาวิชาต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ การวิเคราะห์ต้องอาศัยความพยายามในการตีความลักษณะการดำเนินชีวิตของบุคคลในท้องเรื่องให้มีความเป็นไปได้ทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ ตามที่บทประพันธ์นั้นๆได้แสดงให้เห็นประจักษ์ อาจโดยจงใจหรือไม่ก็ตาม เพราะวรรณกรรมหรือนวนิยายบางเล่มอาจไม่ได้แสดงสาระที่สัมพันธ์กับสาขาวิชาใดโดยเฉพาะ หรือสามารถเห็นได้ในเชิงประจักษ์นิยม (Empiricism) แต่เป็นสิ่งที่ผู้วิเคราะห์ต้องแสวงหาด้วยตนเอง เพื่อให้ได้แนวคิดหรือความรู้ที่ต้องการ

กลยุทธ์ในการอ่านวรรณคดี

การใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะการอ่านวิชาวรรณคดีนั้นได้มีนักการศึกษาได้แนะนำไว้หลายวิธีด้วยกัน แต่ที่ผู้วิจัยสนใจและเลือกนำมาศึกษาในครั้งนี้มีอยู่ด้วยกันจำนวน 4 กลยุทธ์ได้แก่

1. กลยุทธ์ผังความสัมพันธ์ของเรื่องที่เน้นตัวละครเป็นหลัก (Story Maps with Character Perspectives: SMCP)
2. กลยุทธ์กรอบเรื่อง (Story Frame)
3. กลยุทธ์คำทำนายนเรื่อง (Story Impression)
4. กลยุทธ์ผังอภิปราย (Discussion Web)

ซึ่งทั้ง 4 กลยุทธ์นี้ก็ได้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ฝังความสัมพันธ์ของเรื่องที่เน้นตัวละครเป็นหลัก (Story Maps with Character Perspectives : SMCP) จาก Baumann and Bergeron (1993) Fitzgerald and Spiegel (1983) Fitzgerald and Teasley (1987) Graesser and others (1991) และ Fitzgerald (1992) คือ การให้นักเรียนรวบรวมรายชื่อเหตุการณ์หลักที่สำคัญๆ ในเรื่องและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครนั้นๆ ที่มีต่อเหตุการณ์ดังกล่าวโดยเขียนลงในรูปแบบของตาราง

กลยุทธ์นี้ช่วยให้นักเรียนมุ่งความสนใจไปยังองค์ประกอบของวรรณคดี เช่น แก่นเรื่อง หรือ ตัวละคร ครูสามารถใช้กลยุทธ์นี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของตัวละครในเหตุการณ์สำคัญๆ ของเรื่องทีอ่านได้ ในการใช้กลยุทธ์นี้นักเรียนสามารถเรียนรู้ที่จะแยกแยะองค์ประกอบพื้นฐานของเรื่องทีอ่านได้ เช่น ฉาก ปัญหา เหตุการณ์ และวิธีแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดีเพราะนักเรียนจะได้ศึกษาสิ่งที่เป็นรูปธรรมและสามารถมองเห็นได้ ช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องไปด้วย

ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ฝังความสัมพันธ์ของเรื่องที่เน้นตัวละครเป็นหลักไปใช้ใน ห้องเรียน

1. ให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องทั้งหมดก่อน
2. ให้นักเรียนรวบรวมรายชื่อเหตุการณ์หลักที่สำคัญๆ ปัญหาที่พบในเรื่อง เหตุการณ์รอง และการคลี่คลายปัญหา
3. ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือ การอภิปรายเกี่ยวกับแง่คิดของตัวละครต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง และให้นักเรียนรวบรวมเขียนลงในตาราง ซึ่งระหว่างการอภิปรายนั้น ครูสามารถที่จะมีคำถามที่มุ่งเน้นไปยังแรงจูงใจของตัวละครและปฏิกิริยาของตัวละครที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น จนสามารถแยกแยะรวบรวมเหตุการณ์ต่างๆ มาเขียนลงในตารางได้อย่างถูกต้อง

ประโยชน์ของการนำกลยุทธ์ฝังความสัมพันธ์ของเรื่องที่เน้นตัวละครเป็นหลักมาช่วยในการอ่าน

1. ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าทำไมเหตุการณ์นั้นๆ จึงได้เกิดขึ้น
2. ช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงแรงจูงใจและปฏิกิริยาของตัวละคร
3. ช่วยให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพรวมของเนื้อเรื่องได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด
4. ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแง่มุม ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครหลักๆ ได้

2. กลยุทธ์กรอบเรื่อง หรือ Story Frame (Oja, 1996) คือ โครงร่างของข้อเขียนที่มีการบรรจุคำเชื่อมต่างๆตามลำดับเหตุการณ์เอาไว้ แล้วเว้นที่ให้นักเรียนเติมรายละเอียดซึ่งอาจอยู่ในรูปของเนื้อเรื่องย่อก็ได้ คล้ายๆกับเป็นโครงร่างของความคิด นอกจากนี้ถ้านักเรียนมีความคุ้นเคยกับการใช้กรอบเรื่องแล้ว ครูยังสามารถให้นักเรียนเขียนสรุปเนื้อเรื่องที่ได้อ่านไปแล้วก็เป็นได้

นอกจากนี้ Myszor (1994) ได้ให้ข้อพิจารณาในการคำนึงถึงการนำเอากลยุทธ์กรอบเรื่องไปใช้ในการสอนเรื่องสั้นว่า ครูควรคำนึงถึงสิ่งที่นักเรียนคาดหวังจากการอ่านเรื่องสั้นซึ่งต่างจากการอ่านนวนิยาย และควรพิจารณาว่าจะช่วยนักเรียนที่ไม่สามารถเข้าใจการคลี่คลายของเรื่องได้ โดยให้นักเรียนสรุปแก่นเรื่องไว้ในประโยคสั้นๆ จากนั้น จึงเป็นการให้นักเรียนทำกรอบเรื่องซึ่งครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนทำนายลักษณะของตัวละครที่เกิดขึ้นในอดีตและในอนาคต และนักเรียนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีองค์ประกอบของเรื่องสั้นดีพอสมควรแล้ว

ขั้นตอนการนำกลยุทธ์กรอบเรื่องไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน

1. ให้นักเรียนอ่านเรื่องทั้งหมดก่อนในขั้นแรก
2. จากนั้นครูถามคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อเรื่องถูกต้องเพียงใด
3. ครูแจกกระดาษที่มีโครงร่างของกรอบเรื่องให้นักเรียนเติมรายละเอียดซึ่งอาจอยู่ในรูปของเนื้อเรื่องโดยย่อก็ได้
4. เมื่อนักเรียนส่งกรอบเรื่องแก่ครูแล้ว ครูยังสามารถที่จะนำ "กรอบเรื่อง" ของนักเรียนแต่ละคนมาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความเข้าใจได้อีกด้วย

3. กลยุทธ์คำทำนายเรื่อง หรือ Story Impression (McGinley and Denner, 1987) คือ การใช้คำใบ้ที่อยู่ในเนื้อเรื่อง เป็นคำที่แสดงฉาก ปัญหา ตัวละคร นำมาเรียงต่อกัน โดยมีลูกศรเชื่อมโยง และก่อนที่จะให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องก็ให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้คำเหล่านี้เชื่อมโยงกันโดยแต่งเป็นเรื่องราวของตนเองขึ้นมา 1 เรื่อง จะช่วยให้นักศึกษาสามารถทำนายเนื้อเรื่องไว้ได้ล่วงหน้า เป็นการปูพื้นฐานข้อมูลของเรื่องที่นักเรียนจะอ่าน ทำให้มีความคุ้นเคยและทราบข้อมูลเบื้องต้นในการอ่านเนื้อเรื่องได้อย่างเข้าใจโดยอิงทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม กลยุทธ์นี้สามารถช่วยให้นักเรียนคาดเดาได้ว่าเนื้อเรื่องจะเป็นอย่างไร เป็นกิจกรรมก่อนการอ่านให้แก่นักเรียนได้ด้วยโดยการให้นักเรียนเขียนเนื้อเรื่องในแบบฉบับของเขาเอง โดยใช้คำที่ครูกำหนดมาให้

ขั้นตอนการนำกลยุทธ์คำทำนายเรื่องไปใช้ในห้องเรียน

1. แนะนำการใช้กลยุทธ์ให้แก่นักเรียนว่าเขาต้องใช้คำเหล่านี้แต่งเรื่องขึ้นมาเองใหม่

2. หลังจากนั้นให้มีการเชื่อมโยงคำใบ้แต่ละคำโดยการใช้ลูกศรเชื่อมโยง และให้นักเรียนคาดเดาเรื่องราวว่าจะเป็นอย่างไต่อไป
3. ครูแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างว่าจะเขียนเรื่องโดยใช้คำใบ้เหล่านี้ได้อย่างไร
4. ให้นักเรียนเขียนเรื่องของตนเองโดยลำพัง

ด้วยกลยุทธ์นี้จะทำให้นักเรียนสามารถคาดเดาเนื้อเรื่องล่วงหน้าได้ และขั้นตอนสุดท้ายคือการให้นักเรียนเปรียบเทียบเรื่องที่นักเรียนแต่งขึ้นมากับเนื้อเรื่องจริงๆที่ได้รับว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

5. กลยุทธ์ผังอภิปราย หรือ Discussion Web (Alvermann, 1991) คือ การที่นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นใน 2 ด้านด้วยกัน ทั้งด้านที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อคำถามที่ครูให้ โดยเขียนลงบนแผนผังให้นักเรียนจับคู่กันทำ จากนั้นก็รวมเป็นกลุ่มใหญ่ และให้อภิปรายเลือกข้อสรุปที่ดีที่สุด และให้ตัวแทนในกลุ่มออกมารายงานให้ชั้นฟัง กลยุทธ์นี้อาศัยแนวความคิดการเรียนรู้แบบสหการ (Cooperative Learning) คือการให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการปลูกฝังนักเรียนให้มีความรับผิดชอบและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนในชั้นให้มีการเกื้อกูลด้านการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งได้เรียนรู้นิสัยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ผังอภิปรายไปใช้ในชั้นเรียน

1. ครูมีการถามคำถามเพื่อเป็นการเสริมความรู้พื้นฐานให้แก่ นักเรียน
2. แนะนำการใช้ผังอภิปรายให้แก่ นักเรียน โดยให้นักเรียนจับคู่กันตอบคำถามที่ครูให้ไว้ โดยตอบทั้งข้อที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เขียนลงบนแผนผัง
3. รวมนักเรียนจากคู่เข้าสู่กลุ่มประมาณ 4 คน ให้อภิปรายคำตอบของแต่ละคนกันและลงข้อสรุป จากนั้นให้ภายในกลุ่มคัดเลือกตัวแทนมารายงานข้อสรุปของกลุ่มให้เพื่อนในชั้นฟัง
4. สุดท้ายให้นักเรียนเขียนคำตอบของตัวเองที่มีต่อคำถามในแผนผัง ซึ่งเมื่อนักเรียนส่งงานหมดแล้ว ครูยังสามารถแสดงคำตอบของนักเรียนทุกคนไว้ที่หน้าชั้น เพื่อว่านักเรียนคนอื่นๆจะได้มีโอกาสอ่านงานเขียนของเพื่อนๆได้

จริยธรรมและองค์ประกอบของจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมหมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรม หรือศีลธรรม (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535, หน้า 24) ส่วน ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, หน้า 2) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคม หลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วย ลักษณะ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น ส่วนอีกประเภทหนึ่งก็คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูงคือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากกว่าประเภทหลัง

กรมวิชาการ (2523) และ สาราโช บัวศรี (2522, หน้า 23) มีความเห็นคล้ายกันว่า จริยธรรม คือ แนวทางการประพฤติปฏิบัติ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานของความดีงามที่สังคมกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2522, หน้า 8) และ สุพล วงสินธ์ (2531, หน้า 5) ว่า จริยธรรม คือ ความเข้าใจหรือเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าพฤติกรรมอันใดเป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้องและเหมาะสม

ดังนั้นจึงพอที่จะสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติและปฏิบัติตนในสังคมเพื่อที่จะได้อยู่ในสังคมได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

ลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, หน้า 2-3) ได้แบ่งลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 4 ประการดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น พฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมและ พฤติกรรมชนิดใดไม่เหมาะสม ปริมาณความรู้ขึ้นอยู่กับอายุ การศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย
2. ทักษะคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมของคนในสังคม
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวมานี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจมีอยู่

เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่า บุคคลที่มี การกระทำเหมือนกัน อาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำอยู่ในระดับที่สรรเสริญและส่งเสริมจาก สังคม และพฤติกรรมที่ทำแล้วจะถูกแตกต่างกันได้

4. พฤติกรรมทางจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น

ลักษณะทางจริยธรรมทั้งหมดนี้ ยังแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านด้วยกัน คือ ด้านเนื้อหาและด้าน โครงสร้าง จริยธรรม 2 ด้านนี้มีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ

ด้านเนื้อหาของจริยธรรม คือสิ่งที่แต่ละสังคมอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนว่า ทำสิ่งนั้นดี สิ่งนั้นไม่ดี ซึ่งจะปรากฏในรูปของการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำแล้ว ผู้ทำจะได้รับการ สรรเสริญและส่งเสริมจากสังคม และพฤติกรรมที่ทำแล้วจะถูกสังคมลงโทษ ด้านเนื้อหาทางสังคมนี้ แต่ละสังคมอาจแตกต่างกันได้มาก ดังนั้นการเปรียบเทียบคนต่างสังคมว่าใครจะมีจริยธรรมสูงหรือ ต่ำกว่ากันทางด้านเนื้อหานี้ยังกระทำไม่ได้แน่นอน

ด้านโครงสร้างของจริยธรรมได้มีการสร้างหลักหรือการจัดตั้งจริยธรรมเป็นประเภทต่างๆ ซึ่งจะแสดงถึงความเจริญทางจริยธรรมเป็นขั้นๆ ไปตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจนถึงขั้นสูงสุด การพิจารณา จริยธรรมทางด้านโครงสร้างนี้ยึดเหตุแรงจูงใจในการเลือกกระทำเป็นสำคัญ และเกิดจากการ พิจารณาว่าการรู้การคิดของมนุษย์นั้นมีโครงสร้างเช่นกัน เช่นทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิด ของ Piaget กล่าวคือ Piaget คาดว่าจริยธรรมของบุคคลนั้นมีบางส่วนที่ขึ้นอยู่กับความรู้การคิดของ บุคคล ดังนั้นจริยธรรมด้านนี้จึงมีโครงสร้างด้วย และ Kohlberg ก็ได้ขยายความคิดนี้ออกไปจาก 3 ขั้นเป็น 6 ขั้น และครอบคลุมการบรรลุวุฒิภาวะทางจิตใจที่สูงกว่า ลักษณะทางด้านโครงสร้างของ จริยธรรมนี้ก็คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั่นเอง การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นใดมิได้ขึ้นอยู่กับ การอบรมสั่งสอนในเนื้อหาความดีความชั่วโดยบุคคลที่สังคมอาศัยอยู่ แต่การใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมจะพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้นไปได้ต้องขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญา และวุฒิภาวะทางอารมณ์ของ บุคคลเป็นสำคัญ และยังต้องประกอบกับการมีประสบการณ์ที่เหมาะสมในสังคมด้วย ฉะนั้นการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงอาจมีลักษณะที่เป็นสากลได้มากกว่าลักษณะอื่นๆ ของจริยธรรมทั้งหมด

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526) ได้อธิบายไว้ว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎี ของ Kohlberg นี้มีลักษณะที่สำคัญและก้าวหน้ากว่าลักษณะอื่นๆ ของจริยธรรมที่มีผู้ศึกษากันอยู่ ลักษณะที่สำคัญที่ทำให้เหตุผลเชิงจริยธรรมก้าวหน้ากว่าด้านอื่นๆ อาจเนื่องมาจากความแตกต่าง จากตัวแปรอื่นๆ ทางจริยธรรมของเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ 3 ด้านคือ

ก. เหตุผลเชิงจริยธรรม มีลำดับขั้นตอนของพัฒนาการตามความเจริญทางจิตใจของ

บุคคลโดยอาจเปรียบเทียบอย่างคร่าวๆ กับอายุของบุคคล เหตุผลเชิงจริยธรรมมีลำดับขั้น พัฒนาการอยู่ 6 ขั้นตามแนวของ Kohlberg มีวิธีการวัดและมีเกณฑ์มาตรฐานของการพัฒนาทางจิตใจให้เห็นเด่นชัด

ข. เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับจิตลักษณะอื่นๆ อย่างเด่นชัดทั้งทางรากฐานทางทฤษฎีของ Kohlberg และทางด้านผลการค้นคว้าวิจัย

ค. เหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางศาสนาได้ด้วยการค้นคว้าวิจัย และใช้ภาษาทางวิทยาศาสตร์จิตวิทยา

ด้วยเหตุที่เหตุผลเชิงจริยธรรมมีลักษณะที่สำคัญแตกต่างจากจริยธรรมลักษณะอื่นๆ 3 ประการดังกล่าว จึงทำให้วิชาการทางด้านนี้ก้าวหน้ากว่าวิชาการที่เกี่ยวข้องกับลักษณะจริยธรรมด้านอื่นๆ มาก ทำให้การศึกษาค้นคว้า ตลอดจนการประยุกต์ด้านนี้มีขั้นตอนที่เป็นวิทยาศาสตร์มากกว่าด้านอื่นๆ สาเหตุที่มีผู้ศึกษาค้นคว้าด้านนี้มากขึ้นอาจเป็นเพราะว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมมีวิธีการวัดและมีเกณฑ์มาตรฐานของการพัฒนาทางจิตใจให้เห็นเด่นชัดนั่นเอง

วิธีการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีใช้กันในปัจจุบันมี 3 วิธีการคือ วิธีการตอบโดยอิสระ วิธีการวัดแบบมีตัวเลือก และวิธีการประเมินผลโดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา

องค์ประกอบทางจริยธรรม

การแสดงออกของบุคคลที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจริยธรรมนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524, หน้า 3-4) และสมบุญ ศาลยาชีวิน (2526) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมก็เหมือนพฤติกรรมทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านความคิด ปัญญา คือ ความสามารถในการตัดสินใจพิจารณาว่าอะไรถูกต้อง ไม่ถูกต้อง อะไรดี อะไรไม่ดี ด้วยการให้ปัญญาและเหตุผล

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก คือความนิยมศรัทธา พอใจที่จะกระทำความดี ความศรัทธาในธรรมะ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติมาจากการสั่งสอนของพ่อแม่

3. องค์ประกอบด้านการกระทำ การแสดงออก เช่น การปฏิบัติตามศีลห้า ซึ่งถือว่าโดยปกติแล้วการปฏิบัติจะสืบเนื่องมาจากอิทธิพลขององค์ประกอบด้านความคิดและอารมณ์ แต่อาจมีการกระทำบางอย่างที่ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ยั่วยุบีบบังคับให้บุคคลนั้นต้องกระทำ และตกอยู่ภายใต้พลังจิตของบุคคลด้วย ผู้ที่มีพลังจิตเข้มแข็งย่อมจะเอาชนะสิ่งยั่วยุได้

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ทฤษฎีนี้เน้นถึงกฎระเบียบ คำสั่งสอนของบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดที่เป็นตัวแทนของสังคมที่มีอิทธิพลต่อเด็กให้เด็กเชื่อฟัง ปฏิบัติตามและเอาแบบอย่างได้ จนในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ และเมื่อไรที่มีความต้องการส่วนตนซึ่งขัดแย้งกับกฎระเบียบของสังคมนี้ บุคคลก็จะเกิดความรู้สึกละอายใจไม่สบายใจและนึกตำหนิตีเยียนตนเองซึ่งเป็นลักษณะการลงโทษตนเอง ทางทฤษฎีจิตวิเคราะห์เรียกว่า ผลแห่งอิทธิพลของข้อบังคับทั้งหลาย (Superego Strength) เมื่อเด็กถูกฝึกหัดมาให้อยู่ในอำนาจของกฎระเบียบอำนาจจากภายนอกนี้มานานจนทำให้เกิดความวิตกกังวลสำนึกผิด ถ้าไม่ปฏิบัติตามเช่นนี้ในโอกาสต่อไป บุคคลนั้นย่อมจะละเว้นไม่กระทำความชั่วโดยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมจากบุคคลภายนอก ย่อมเป็นที่แสดงว่าบุคคลมีความสำนึกผิดชอบชั่วดีสูงแล้ว ฉะนั้นตามทฤษฎีนี้จะเห็นว่าแรงผลักดันให้บุคคลมีจริยธรรมคือความวิตกกังวลหรือการสำนึกผิด และทฤษฎีนี้จะเน้นความสำคัญของครอบครัวของพ่อแม่ที่ทำตนเป็นแบบอย่างและความรักความอบอุ่นที่ให้แก่เด็ก ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก นอกจากนี้วิธีการควบคุมความประพฤติของเด็ก การลงโทษ การให้รางวัลแก่เด็กด้วยวิธีการต่างๆ จะมีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กโดยตรง

1. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขหรือการใช้เครื่องเสริมกำลัง (Classical Condition) ตามทฤษฎีนี้เห็นว่าจริยธรรมของบุคคลพัฒนามาจากการฝึกหัดอบรมจนเป็นนิสัย เช่น การที่พ่อแม่ฝึกหัดนิสัยต่างๆของเด็ก เช่น การเชื่อฟัง ความเป็นระเบียบ รักษาสมบัติของใช้ ความประหยัด ตลอดจนจนถึงการฝึกหัดจากทางโรงเรียน สังคมภายนอก ทฤษฎีนี้อธิบายวิธีการและขบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ทฤษฎีประเภทนี้ได้นำเอาหลักเสริมแรง (Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยงทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus Substitution) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์เรียนรู้ทางสังคม แต่งานวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีนี้ยังมีไม่มากพอ และอาจจะเป็นไปได้ว่าการอบรมฝึกหัดโดยตรง หรือการควบคุมอาจปรากฏผลในระยะสั้น ทำให้เด็กปฏิบัติตามแต่ไม่ได้ให้ผล ทำให้บุคคลยึดเป็นหลักประจำใจเป็นเวลานาน หรือไม่มีผลถึงการปฏิบัติที่บ้านหรือในสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีการบังคับ

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Learning) ทฤษฎีนี้เห็นความสำคัญของ Ego Strength มากกว่า Superego Strength การพัฒนาจริยธรรมคือ การพัฒนาสติปัญญาและอารมณ์ เช่น ความคิด เหตุผล ความรอบคอบ ความสามารถบังคับตนเอง ยับยั้งซึ่งใจ อดได้รอได้ ตามแนวคิดนี้ จริยธรรมคือการกระทำที่ค่านึงว่าการกระทำของตนจะมีผลต่อคนอื่นอย่างไร และจะ

มีผลต่อตนเองในระยะไกลอย่างไร บุคคลจะต้องสามารถคาดเหตุการณ์ล่วงหน้า สิ่งที่จะเป็นไปได้ และสามารถที่จะเข้าใจในความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่ผู้อื่นจะมีต่อการกระทำของตน คุณสมบัติต่างๆ เหล่านี้ เรียกว่า Ego Strength

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget (1965)

Piaget (1965) มีความเห็นว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดในการรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ ในการศึกษาค้นคว้าเขาพบว่า เด็กจะพัฒนาทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุดได้เมื่ออายุประมาณ 8-10 ปี พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลก็จะบรรลุถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8-10 ปีเช่นกัน Piaget ได้แบ่งขั้นของการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี) ขั้นนี้ยังไม่เกิดจริยธรรมแต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัสและมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง (อายุ 2-8ปี) เป็นขั้นที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติการตามคำสั่ง ซึ่งในขณะแรกเริ่มจะไม่คำนึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตน (อายุ 8-10 ปี) เป็นขั้นที่หลักความคิดมีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอกเริ่มมีความคิดเป็นของตนเองมากขึ้น

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1964)

Kohlberg (1964) เห็นว่าความเจริญทางจิตใจของบุคคลนั้นมีส่วนสัมพันธ์อยู่มากกับความเจริญทางสติปัญญา เหตุผลและอารมณ์ ฉะนั้นการศึกษาให้เข้าใจถึงเหตุผลที่บุคคลใช้เป็นหลักในการตัดสินใจว่าจะเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างไรในสภาพการณ์ต่างๆ ย่อมจะทำให้เราทราบระดับความเจริญทางจริยธรรมของบุคคลนั้น และอาจทำให้เราสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลในสถานการณ์แต่ละชนิดได้

การศึกษาค้นคว้าประกอบด้านอื่น เท่าที่เคยกระทำกันมา Kohlberg เห็นว่าไม่ทำให้เราเข้าใจเรื่องจริยธรรมของบุคคลได้ดีเพียงพอ เช่นมีผู้พบว่า ความรู้เชิงจริยธรรมนั้นส่วนใหญ่เด็กจะมีอยู่แล้วภายในปีที่เข้าโรงเรียน และการพัฒนาทางด้านนี้ก็ไม่มีเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงอายุต่อมา ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้น ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ จึงทำให้การศึกษาพัฒนาการทางด้านนี้เป็นไปอย่างลำบาก การศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้สนับสนุนเพียงพอที่หลักจริยธรรมภายในของบุคคลจะมีส่วนสัมพันธ์กับความรู้และความประพฤติทางจริยธรรม แต่จะ

สัมพันธ์มากกว่าลักษณะบางประการของบุคลิกภาพที่เรียกว่า "Ego Strength" ฉะนั้น Kohlberg จึงหันมาสนใจเน้นหนักที่เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งการประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ไม่ใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองว่า 'ดี' หรือ 'เลว' เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุด มีลักษณะเป็นเหตุผลสากล กว้างขวาง ไม่ขัดแย้งกับค่านิยมอื่นๆ มีรากฐานมาจากหลักแห่งความยุติธรรม ความเท่าเทียมกันของมนุษย์และไม่เข้าข้างตนเอง

Kohlberg (1964) แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ และในแต่ละระดับนั้นก็ ได้แบ่งเป็นขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีก 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น ดังสรุปได้ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) หมายถึง ระดับของการตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่ประโยชน์ตนเอง

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-7 ปี) มุ่งจะหลบหลีกการถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่ได้รับ จะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตน

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี) จะเลือกทำในสิ่งที่น่าสนใจมาให้แก่ตนเองเท่านั้น และรู้จักการแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เป็นระดับที่มีการกระทำตามเกณฑ์ของกลุ่มของตนหรือทำตามกฎหมายและหลักศาสนา ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราและสามารถแสดงบทบาททางสังคมได้

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี) การกระทำต่างๆ เป็นการกระทำตามเพื่อนหรือบุคคลในวัยเดียวกัน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมในกลุ่มของตน

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี) รู้จักการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน มีการนำเพื่อประโยชน์ต่อสังคมต่อกลุ่ม หรือต่อสถาบัน

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Conventional Level) เป็นระดับของการตัดสินใจได้แย่งต่างๆ ด้วยการนำมาคิดตรองหรือขังใจโดยตนเองเสียก่อน แล้วจึงตัดสินใจไปตามแต่จะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป) เป็นขั้นที่เลือกกระทำโดยไม่ให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น หรือคนหมู่มากและสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (วัยผู้ใหญ่) เป็นขั้นสูงสุดของเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลและเป็นขั้นที่บุคคลมีเกณฑ์ในการตัดสินใจ เลือกกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม และเพื่อจุดมุ่งหมายในบั้นปลาย อันเป็นอุดมคติของตนเอง

ตามแนวความเชื่อของ Kohlberg นั้น พัฒนาการทางจริยธรรมจะต้องเป็นไปตามระดับสติปัญญาของคนๆ นั้น และเป็นไปตามลำดับขั้นจะไม่มีการข้ามขั้น เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไป จะเกิดขึ้นด้วยความสามารถหรือการมีประสบการณ์ในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่ามาก่อน ฉะนั้น ถ้าหากบุคคลใดมีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลผู้นั้นก็ย่อมมีความบกพร่องในด้าน พัฒนาการทางจริยธรรมตามไปด้วย และจากความเชื่อที่ว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อระดับจริยธรรมดังกล่าวจึงเป็นแนวทางที่ชี้ให้เห็นว่า การปลูกฝังเรื่องจริยธรรมในสถาบันการศึกษายังเป็นเรื่องที่จำเป็นอยู่มาก และจะเห็นว่ามื่อนักวิจัยหลายท่านได้ใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการวิจัย เช่น สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน และคณะ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความแตกต่างกันตามระดับอายุ และการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีของ Kohlberg มาใช้เพื่อศึกษาถึงระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษากลุ่มทดลอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวทางจากการศึกษางานวิจัยต่างๆดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนอ่านโดยใช้แผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน

สาวิตตรี รัตนวงษ์ (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการสอนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคแผนผังสรุปโยงเรื่องของนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 มหาวิทยาลัยมหิดลและทัศนคติต่อเทคนิค ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสามารถทำคะแนนในข้อสอบวัดความเข้าใจด้านการอ่านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (.001) จากการเปรียบเทียบคะแนนที่ได้รับก่อนการทดลองกับภายหลังการทดลอง โดยที่การเพิ่มของคะแนนของข้อสอบความเข้าใจการอ่านภาษาอังกฤษของกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษปานกลางและค่อนข้างต่ำดีกว่าการเพิ่มของคะแนนของกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านดี และจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มทดลองพบว่า นักศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่าน มีความกระตือรือร้นในเรื่องที่อ่าน เห็นความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องที่อ่าน รวมทั้งทำให้จำเนื้อเรื่องที่อ่านได้แม่นยำขึ้น และนักศึกษาได้ประเมินความเข้าใจของตนเองว่าเทคนิคแผนผังสรุปโยงเรื่องช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีจริงๆ

นพดล ปุชูประเสริฐ (2534) ก็ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพานทอง จังหวัดชลบุรี ที่เรียนด้วยวิธีการอภิปรายและทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 40 คน กลุ่มทดลองเรียนด้วย

การทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนด้วยการอภิปราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ทุกครั้งที่สิ้นสุดการเรียนในแต่ละคาบ ผลจากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการอภิปรายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วน Davis (1994) ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลของการใช้ผังความสัมพันธ์ของเรื่องเป็นกิจกรรมก่อนการอ่านต่อความเข้าใจของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการเปรียบเทียบผลของขั้นตอนการแนะนำก่อนการอ่าน 2 วิธี วิธีแรกคือ กิจกรรมก่อนการอ่านโดยตรง เช่น ไวยากรณ์เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และอีกวิธีคือ การใช้ผังความสัมพันธ์ของเรื่อง ที่มีต่อความเข้าใจทางการอ่าน พบว่าการใช้ผังความสัมพันธ์ช่วยให้นักเรียนเกรด 3 มีความเข้าใจทางการอ่านดีขึ้น

Vallecorsa and deBettencourt (1997) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ผังความสัมพันธ์ของเรื่องในการสอนรูปแบบและองค์ประกอบของเรื่องกับนักเรียนชาย 3 คน อายุ 13 ปี ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่าการใช้ผังความสัมพันธ์ของเรื่องช่วยให้นักเรียนสามารถระลึกถึงองค์ประกอบของเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ใช้กลยุทธ์แผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านร่วมกับกลวิธีอื่นๆ เช่น กลวิธีชี้้นำการอ่าน-การคิด ได้แก่ งานวิจัยของ Pinter (1986 อ้างใน สุธิดา ศิริพงศ์, 2542) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง "ผลของการปรับเรื่องให้อ่านง่ายขึ้นและกลวิธีการสอน ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านระดับอ้างอิงความ ของนักเรียนเกรด 5 ที่มีปัญหาด้านการอ่าน" กลวิธีการสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลวิธีชี้้นำการอ่าน กลวิธีทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน และกลวิธีชี้้นำการอ่าน-การคิด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือนักเรียนเกรด 5 ซึ่งมีปัญหาด้านการอ่านจำนวน 24 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอน 2 กลวิธี และต้องอ่านเรื่องจำนวน 2 เรื่อง โดยเป็นเรื่องที่ได้รับการปรับให้อ่านง่ายขึ้น 1 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า การปรับเรื่องให้อ่านง่ายขึ้นนั้นไม่มีผลต่อความเข้าใจในระดับอ้างอิงความของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกี่ยวกับกลวิธีการสอน กล่าวคือ กลวิธีชี้้นำการอ่าน-การคิด กับกลวิธีการทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่านทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านระดับอ้างอิงความสูงกว่ากลวิธีชี้้นำการอ่านกับกลวิธีทำแผนผังสรุปโยงเรื่องที่อ่าน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนอ่านโดยใช้กลยุทธ์คำทำนายเรื่อง

Bligh (1995) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของกลยุทธ์คำทำนายเรื่องเป็นกิจกรรมก่อนการเรียนเพื่อ

ช่วยเพิ่มพูนความรู้เดิมที่จะพบในเรื่องเพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเรื่องที่จะอ่านต่อไป พบว่า นักเรียนมีความพอใจที่ได้ใช้คำทำนายเรื่องในการเขียนเรื่องล่วงหน้าก่อนอ่าน และครูพบว่า กลยุทธ์คำทำนายเรื่องเป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเข้าใจในการอ่านได้ดีขึ้นจริงๆ

Hunt (1987 อ้างใน สุธิดา ศิริพงษ์, 2542) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการให้นักเรียนทำนายเนื้อเรื่องก่อนการอ่าน กับการใช้คำถามของครูเป็นจุดประสงค์ของการอ่าน ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่มีคะแนนในการอ่านต่ำ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากการสุ่มจากนักเรียนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในรัฐหลุยเซียน่า ได้นักเรียน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 9 คน แต่ละกลุ่มได้คะแนนจากการทำแบบทดสอบทักษะพื้นฐานใกล้เคียงกัน จากนั้นทำการทดลองสอนอ่าน โดยให้นักเรียนกลุ่มแรกเรียนอ่านโดยใช้กลวิธีชี้้นำการอ่าน - การคิด ที่ให้ผู้เรียนตั้งคำทำนายก่อนอ่าน ส่วนกลุ่มที่ 2 เรียนโดยใช้กลวิธีชี้้นำการอ่านที่ครูตั้งคำถามเป็นจุดประสงค์ในการอ่าน ให้นักเรียนทุกคนได้รับการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่เกี่ยวกับความเข้าใจในระดับตามตัวอักษรและความเข้าใจในระดับการอ้างอิงความ แสดงให้เห็นว่าการให้นักเรียนทำนายเรื่องที่จะอ่านมีประสิทธิภาพกว่าการใช้คำถามของครูเป็นจุดประสงค์ในการอ่าน

นอกจากนี้ Stogner (1987) ยังได้ศึกษาถึงผลของการใช้กลวิธีทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้า ในขบวนการอ่านของนักเรียนเกรด 4 จากโรงเรียนในรัฐอลาบามา 10 แห่ง จำนวน 242 คน นักเรียนได้รับการสุ่มตามระดับความรู้เดิม (มาก ปานกลาง น้อย) เพื่อจัดเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แต่ละกลุ่มมีจำนวนนักเรียน 6-12 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีชี้้นำการอ่าน-การคิด ซึ่งเน้นให้นักเรียนทำนายเรื่องที่จะอ่าน กลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีชี้้นำการอ่าน หลังจากได้รับการสอนแล้วให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มทำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่าน ผลการวิจัยพบว่าความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนอ่านโดยใช้กลยุทธ์กรอบเรื่อง

Amer (1997) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการที่ครูอ่านแบบออกเสียงต่อความเข้าใจทางการอ่านของนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับประถมศึกษาเกรด 6 โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยและแบบทดสอบแบบกรอบเรื่อง ในการวัดผลของความเข้าใจทางการอ่านของการอ่านเรื่องออกเสียง พบว่า นักเรียนสามารถทำคะแนนได้ในทั้งสองแบบทดสอบสูงกว่านักเรียนที่อ่านเรื่องโดยลำพังเสียๆ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่านโดยใช้ผังอภิปราย

Dolyniuk (1995) ศึกษาถึงสองวิธีการในการสอนอ่านนวนิยายให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา โดยระบุว่าวิธีที่ 2 ที่กระตุ้นให้นักเรียนมีการโต้ตอบ ปรากฏว่ามีประสิทธิภาพดีกว่าวิธีแรกที่เพียงแต่ให้นักเรียนเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ จำนวน 100 คำ และยังพบว่า การอภิปรายโดยใช้กลยุทธ์ผังอภิปรายหรือผังความเป็นไปได้จะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสค้นหาข้อเท็จจริงและความคิดเห็นทั้งสองด้านในหัวข้ออภิปราย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

Biskin และ Hoskinson (1977 อ้างใน สมคิด สืบแจ้, 2539, หน้า 29) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ตัดสินใจจากวรรณคดีและการอ่านเรื่องราวโดยใช้นักเรียนในระดับ 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรมตามวิธีของ Kohlberg จากนั้นก็ทดลองโดยกลุ่มทดลองมีการจัดโครงสร้างการอภิปรายอย่างเป็นระบบ ครูใช้คำถาม 3 แบบ คือ คำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ดีความ การประเมินเพื่อยั่วยุให้ผู้เรียนสมมุติบทบาทของตนเองลงไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายโดยที่ครูผู้สอนไม่ได้ให้คำแนะนำอันใด จากนั้นทดสอบระดับจริยธรรมในภายหลัง ผลการวิจัยพบว่าการอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนอยู่ในบทบาทในท้องเรื่องสามารถเปลี่ยนการตัดสินใจเหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เด็กได้มีโอกาสอยู่ในสถานการณ์ของสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่างๆ กันมากๆ

จากงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่าได้มีนักวิจัยหลายท่านทำการวิจัยเพื่อที่จะพัฒนาความสามารถทางการอ่านกับนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ กัน โดยศึกษากับตัวแปรคือกลยุทธ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องได้มีความเข้าใจได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์กรอบเรื่อง แผนผังสรุปโยงความสัมพันธ์ของเรื่อง คำทำนายเรื่อง หรือ ผังอภิปราย ผลที่ปรากฏต่างก็ได้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ การใช้กลยุทธ์เหล่านี้จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถทางการอ่านดีขึ้น นอกจากนี้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจริยธรรมได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ในหลายๆ ประเด็นที่แตกต่างกับออกไป แต่ที่เกี่ยวข้องกับการวัดระดับจริยธรรมจากการอภิปรายเรื่องทีอ่านเกี่ยวกับวรรณคดี ได้แก่ Biskin และ Hoskinson (1977) ซึ่งได้ผลปรากฏว่าการอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้ผู้เรียนสามารถสวมบทบาทหรือสามารถเข้าไปถึงตัวละครอื่นๆ จะสามารถเปลี่ยนการตัดสินใจเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ จนทำให้มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่

สูงขึ้น ดังนั้น จากผลงานวิจัยเหล่านี้ ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า การพัฒนาบทเรียนวิชาวรรณคดีสำหรับเด็ก โดยใช้กลยุทธ์ในการอ่าน จะช่วยให้นักศึกษามีความสามารถทางการอ่านดีขึ้น และยังจะเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีระดับการใช้เหตุผลทางด้านจริยธรรมสูงขึ้นจากการเข้าใจถึงบทบาท แรงจูงใจ และความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในบทอ่านวิชาวรรณคดีนี้อีกด้วย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University